ब्रह्मलिंग

बैकुण्ठप्रसाद लाकौल

थुलिंचा

(नि द्या)

बैकुण्ठप्रसाद लाकौल

मूल्य रु.१०।-
Price Rs 50/-

प्रकाशक–	तारा लाकौल १०४, महाबौद्ध, काठमाडौं–३०
तिथि	ने० सं० ११०२ मोहनि
संस्करण	निक्वः खुसी–द्वःछिगू
ब्यावक अधिकार	प्रकाशकयाके सुरक्षित
मूः	९०।= तका जक.
थाःगु थाय्	श्रृजना प्रिन्टर्स, लस्कननी, ललितपोल, ये.

निकोगु आवृत्तिइ

थ्व 'थुलिचा' सफूचा ह्लापालाक १०७४ श्रीपञ्चमी खुनु पिहाँ वल । उबलय् 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' पत्रिकाया नाम–निशाना मदय् धुंकूःगु खः । अथ्य हे 'सज्जन हृदयाभरण' नं । 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' १०९२ या बुद्ध जयन्तीइ दक्व फुकं मुनाः निकोगु खुसी पिहाँवल । थुगु ताकय् हे 'सज्जन हृदयाभरण', नं पिहाँवल ।

थथे 'सज्जन हृदयाभरण', 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा', 'योगसुधा' व 'थुलिचा' लाः वल । नेपालभाषा साहित्ययया पुनर्जागरणया ब्व–घासा समानगु ज्वलं दयाः साहित्ययया इतिहासकारपिंत गाकं छिगु दु ।

'थुलिचा' निकोगु खुसी ह्लनाच्वंगु भिक्षयगु व गीता निगूगु अध्याये अन्त्यानुप्रास लानामच्वंगुथाय् जिक्व मिले यानागु नं दु ।

—च्वम्मि

'छाय् थुलिचा'?

ख्वः "थुलिचा' या अर्थ 'बाय् बाय फुतं' वा छुं विशेष ज्याया ल्यंपुल्यं' खः । थ्व 'थुलिचा' सफू न्ही नेपालभाषा साहित्ययां वर्तमान युगय् काव्य भागया दुने योगबीरसिं काल अथवा 'बुद्ध धर्म व नेपालभाषा' पत्रिकाया पद्य भागया ल्यंपुल्यं खः ।

खजा गुगुं इतिहासयात काल वा युगया पाखालं खुइगु अःपुगु खँ मखु, थुकी अनेक विवाद नं वयकु, अथ्वं छगू न्ह्यागु इतिहासयात नं इतिहासकारतय्सं थःथःगु दृष्टिकोणं काल विभाजन हे याइगु जुयाच्वन । उकिं झीगु नेपालभाषा साहित्ययात नं ह्मापा ह्मापा झी आज्जु तापाः आज्जुपिसं च्वजक च्वया थकुगु समययात पुलांगु युग व नेपाल संवत १०२९ सालंनिसें च्वयाः थासा आःतक सफू पिहाँ वस्यंलिया समययात न्हूगु युग धायगु अप्पो मताया । थ्व न्हू युगया युग प्रवर्तकपि मध्ये पं. निष्ठानन्द बज्राचार्य, पद्मे कवि सिद्धिदास अमात्य व स्यनेगुलीं मा० जगतसुन्दर मल्ल खः । थनंनिसें हे तिनि झीगु भाषाय् ल्हायगु भाषां हे च्वय् माः धयागु न्हू–पहः पिहाँ वल । उकिया प्रमाण गद्ये 'ललित विस्तार' व पद्ये 'सज्जन हृदयाभरण' झी न्ह्योने दनि गुगु झी नेपाल भाषा साहित्य मन्दिरया जग खः । अज्ज पद्ये कवि सिद्धिदासजुया सत्यसती, सिद्धिरामायण आदि आदि ४७।४८ गू सकुलि पिहाँ वयत छायं ली मफया च्वनतिनि । उकियात छायं तंकेतः आखा-प्रेसया

खापा चायकेगु ज्या ल्यं हे दनि उकिया ताःचा । क्वेँ उदाराशय दातापिनि ल्हाती ।

अनंलि वइ थ्व न्हू-युगया निगूगु काल नेपालय् शिक्षा विषयया बाचा ई । गुगु इले नेपाले चन्द्र जाहाँ थिना च्वंगुलिं वयागु सहस्र मिखाया न्ह्यःने गुह्यं नगुं नं छ्योँ व्हुने मफु । भति भति पिलिपालि जक खने दय्व हे थःगु तीव्र तेज तापुया ब्वइगु । उकीसनं नेपालभाषा साहित्ययागु ला जः हे खने दय्के ज्यूगु मखु । अथ्य धकाः अबले च्वय् मज्यू ह्लाय् मज्यू धयागु प्रतिबन्ध नं दुगु मखुनि, च्वय् मते ह्लाय् मते धकाः लिपा जुद्धशम्शेर महाराज थें सुयातं धाःगु न्वाःगु नं दुगु मखु, अथ्यनं व समयया मिखा ब्वय्व आशय थूंपि सःस्यूंपि शिक्षित वर्ग सुनानं थ्व खँय् कपाः स्याकः मजू । छह्म निह्म धार्मिक जनं छपु निपु श्लोक च्वयाः बाहा पूजा वा मेमेगु पूजाय् छायगु याःथुलि हे साहित्यया प्रकाशन धाय् माः । छगू बाहा पूजाया श्लोक थ्व खः—

"हे भगवान् छलपोलया चरण पूजा यायगू मन् जुया
अज्ञानी जिपनी सहीत रसनं पूजा थनी या वया ।
दुःखीया मनसं दुथे फुथ्य तया श्रद्धा पुजा भाब् तया
छल्पोलं शुभ लोचनं स्वव भती अप्राध याना क्षमा ।
इच्छा मेगु मखू मती जिगु थुली दुःखी दरिद्री गुली
सत्वप्राणि कृमी सहीत सकलें हे मोक्ष लाय्मा थुली ।"

अथ्य हे १९८१ साल पाखे असने असंभलु द्यो पूजा याःबले छापे यानाः इना ब्यूगु श्लोक—

"निर्मल श्वेत जुया त्रिलोचन कना रत्नादि मुख्लं पुया
पद्मेसं तु भुजङ्ग आसन कया नर्मुण्ड मालां तिया
खड्गः पात्र जनाव पद्म सहितं रत्नादि माला जवं
ढालः बिन्दु बियाव घण्ट व लुँया पूर्णः कलस् नं खवं
जोना रत्न तिसां तियाव नउधून्हाना सुवस्त्रं पुना
सत्वप्राणि पनी सकल दकसियां इच्छा गुगू कामना
पूर्णः याय धका मती दृढ तया इच्छा पुरे यायिह्म
हे माता छलपोलया चरणसं शर्णे वया दुःखिह्म।
त्रैलोक्या जननी अधीपति धनी माता वसुःधारणी
राजः चौर रिप्वनि पाप भय नं फुकाब्यु चिन्तामणि
नाना रत्न सुवर्ण अन्न परिपूर्यानाव ज्ञानेश्वरी
सप्तः वृद्धि बिया विया शरण का माता त्रिलोकेश्वरी।"

तर थज्याःगु चिचीधंगु अनेक श्लोकया (पर्चा) नाप नापं जिमि गुरु योगवीरसिंया 'धर्मसार भाषा' छापे जूबले ला अधिकारीतय मने 'ति' मिन अले लेखक श्री योगवीरसिं व प्रकाशक श्री भवानी-वीरसियात नं ज्वना यंकाः ह्मति १०/१० तका दां जरिवाना यानाः अनंलि न्हागु सफू वा पर्चा छापे याय माःसा समिति पास याकाः जक छापे याकेमाः धका ऐन नं दयका बिल। तर पास याके यंकुसा नेपालभाषाया गुगुं सफू वा पर्चा नं तोह-मतोह विनाः पास याना मब्यू। अथ्य जूगुलि थ्व कालया विशेषता 'बुद्ध धर्म व नेपालभाषः'

जूवन, गुगुली ल्हाः तयादीपिं श्री धर्मादित्य धर्माचार्य व गुरु योग-वीरसिं, छह्मेस्यां कलकत्तायं वनाः पत्र सम्पादन यात, मेम्हेस्यां नेपाले च्वना उकियात कविता च्वत, गुगु ज्यां यानाः श्री धर्माचार्यया सरकारी भत्ता चब्बुत, गुरु योगवीरसिं सरकारया कोपभाजन ज्वी माल ।अथ्यनं व पत्रिकां झीगु भाषा साहित्य मन्दिरया निगलं मू अंगः-गद्य व पद्ययात गुलि क्वातुक दना थकल व खँ इतिहासं कनि । थ्व 'थुलिचा' सफू नं व कालया ल्यंपुल्यं खः व इतिहास च्वइपिन्त ज्या वइगु । आः व काले 'बुद्ध धर्म व नेपालभाषा' पत्रिका व थ्व 'थुलिचा' सफूया छु गथे सम्बन्ध दु व खँय् बिचा याय् ।

थ्व 'बुद्ध धर्म'-पत्रिका अबले पिहाँ वल, गबले च्वय् धया थें नेपाले राणा शासन कालया शुद्ध बाचा जायाच्वन । तर द्यो थाय् थ्यनेव फपुला हे वइ, थ्व खँ धाय् मागु खँ मखु । उकिं उगु समयया देश, भाषा व जाती (राष्ट्र) नाप छुं माया दुपि मनूतसें आः ला बाचा फपुल धकाः सीका मू पुला हय् धुंकल । सामाजिक जगते स्व० ऋषि माधवराजजु पिहाँ वः गु तःदँ मदुनि । राजनीति-जगते नं स्व. कृष्णप्रसाद कोइराला स्व. दूर्गानाथ गुरुजु, श्री धरणीधर शर्मा, श्री सूर्यविक्रम ज्ञवाली आदि विद्वान्पिसं मिखा कना स्वय् धुंकल । नेपालभाषा साहित्य जगते स्व. कवि सिद्धिदासं 'न्ह्यःखा' हालाः सकस्यातं थने धुंकल । तर ऋंगः पक्षीत धाःसा ... ...

पिहाँ वय् मछाःनि, अथ्य नं स्वले तुं सुलाः सां भति भति हाला हया च्वन । व फुंगःत मध्ये छथोया सः थ्व बुद्धधर्म पत्रिका खः । व पत्रिकाया सत्यापक बा सम्पादक न्ह्यागु धाःसां श्री धर्मादित्य धर्माचार्य, अनया हे अखण्ड परिश्रमं ४ दँया दुने १० गू अंकतक पिहाँ वल – प्वंगू अंक तक 'बुद्धधर्म नाम व प्यंगूगुंतिनिसें 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' नामं । थुकी विशेष यानाः उगु समये कलकत्ताय् कोठि दुपिं व बराबर कलकत्ता झाइपिं ल्हासा साहुपिस थुकियात च्वाना बिया दीगु दु । गुंकियानाः वयकःपिं मध्ये गुलि ९० साल ज्याबला खपले दं वने माल, गुलि ९७ साले ला लां तारीखे च्वां च्वां ज्वी माल । न्ह्यागु थजु वयकःपिनिगु हे त्याग, सेवा भाव व उदारतां गुगु 'बुद्ध धर्म व नेपालभाषा' पत्रिका पिकया थकल, व थौं झीगु नेपाल भाषा साहित्यया इतिहासे छगू काल जुल । आः स्वया दिसँ व पत्रिका छाय्पेगुली सुना सुनां छु छु विशेष साधन अर्थात् कविता आदि च्वया बिल—

खजा व पत्रिकाय् पद्य भाग सिवे गद्य भाग हे अप्वो दु, अथ्यनं व गद्य भाग फुक्क हे श्री धर्मादित्य धर्माचार्ययागु । उकी मध्ये नं 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' दँ ३ या १/२ अंके च्वंगु 'नेपालभाषा व थ्वया साहित्य' धयागु प्रबन्ध नेपाल साहित्ययाः दृष्टि महत्वपूर्ण जू । गुगु खास यानाः नेपाल साहित्ययाः इतिहास सीके माःपिन्त अत्यन्त उपयोगी सिद्ध ज्वी । पद्य भागे पं० पृथ्वीमानन्द बज्राचार्ययाः 'छह्म

बुद्धोपासकया स्तुति', कवि सिद्धिदासजुयां नेपालभाषा पत्रिका, कालचक्र, गुरु योगवीरसिंया नेपालभाषा, धर्मसार, धर्मोद्धार,, अहिंसा, रानी मन्दिरायां विलाप, मृत्यु! , महामञ्जुश्री, कीर्तिया लँ, सार वचन, जिगु मनया उद्गार, हे अजिमा, गीत, श्री भगवान निर्वाण, श्री बैकुण्ठ प्रसादजुया छह्म नेपाल वासीया बुद्धस्तुति, धर्मादित्यया धर्म सेवा, वसन्त, व्हेत्यंगु स्वांपाल, विनय, स्वर्गीय इन्दुलालजुया भगवान बुद्ध, श्री हरिकृष्णजुया नेपाल सम्वत, नेपाल साहित्य, श्री पूर्णनारायण प्रधानया हे देवी !, श्री रत्नमानजुया हितवचन, सुप्रभात, कीर्ति, श्री पूर्णबहादुर अमात्यया सात्विक खँ खंह्म, श्री फतेबहादुरसिंया बांमलागु चाल व थ्व पँक्ति लेखकया पापदेशना, ... बुद्ध वन्दना, स्मृति आदि कविता व सर्व श्री अच्युतानन्द, तुलसी मेहर, पुनरत्न, रत्नमान भिक्षानार्य, धेरारत्न शाक्य, श्रीप्रसाद उपासक, पूर्णमान, सिद्धिरत्न, लक्ष्मीनाती, सत्य गुणानन्द व श्री महाप्रज्ञाविनिगु अनेक ग्ये आदि विशेष उल्लेखनीय जू। आः उकिया छगू निगू खँ स्वया बिसँ

बुद्धवर्ष २, ३,४, अंके 'छह्म बुद्धोपासकया स्तुति' धका गुगु कविता छापे जूगु दु, उकी लेखकया बारे बुद्धोपासक संघ प्रबन्धक धका च्वया तःसां थुकिया खास लेखक पं. पृथ्वीमानन्द बज्राचार्य खः । छाय धाःसा थ्व श्लोक बाह्मपूजाय्

छाय्के व्छय्त छापे याकुह्म हे थ्व पंक्तिलेखक खः । बुद्ध-धर्मे प्रकाशित यायत व्छः सम्म संघ प्रबन्धक खः । व श्लोक थ्व खः-

श्रीमान् शाक्यमुनीन्द्र ईश्वर जुया सर्वज्ञवादी जुया
निर्मल् ह्मासुगु दिव्य काय जुयका श्रीदिव्य चक्षू जुया
रश्मीया किरणं सहीत जुयका सद्धर्मचर्या कना
हिंसादि बिधि तोत्यगू ब्रत कना सत् ब्रह्मचर्ये च्वना
ब्रह्मा विष्णु महेश्वरादि सकसें सेवादि याका च्वनं
हे स्वामी छलपोलयात शिरनं याना तुती वन्दना ।

कवि सिद्धिदास-थ्वय्कःया संक्षिप्त परिचय च्वय् च्वये धुन, बिशेष खँ 'कवि सिद्धिदास व अमर कृति' धका 'नेपाल' पत्रिकाय् च्वयागु दु । वय्कःया अनेक कृति मध्ये 'सज्जन हृदया भरण' छगू तोता प्रकाशे वःगु थ्व हे निपु कबिता जक । उकी छपु 'नेपालभाषा पत्रिका' खः-

"थ्व पत्रिका सो गुह्म सज्जनं थन
कथाव सित्तीं व खुनाव व्छै वन
स्व वैत पत्रं गुण बी मखू थन,
मुनाव जीकं तलसा वयी गुण ।
जुयाव वोनी उगु वंश आवली
लिपा छ्ये व्छीपिनि ज्ञां भिना वयी,
अत्यन्त गुण् बी थुगु पत्रिकां खने
दयाव वैका उगु स्वेव ज्ञां अले ।" ने. सं. १०४८

कवि योगवीरसिं - थ्व बुद्धधर्म व नेपालभाषा पत्रिकाया विशेषता हे थ्यकः यः । थ्यकलःया विषये आपाः धयाच्वने मागु मदु, विशेष परिचय थ्यकःया अगर छुति 'योगसुधा' या भूमिकाय् लागु दु । अथ्रुं थ्यकःया कवितायू गुगु सुधार भावना व मातृभाषानुराग दु व लुमंके बह जू । 'नेपालभाषा' कवितायात अन्ते च्वया दी–

"नेपालभाषा जीर्ण जूगु अलिस मचासे भिक्च नु
भारतीयः शास्त्र भवनं मान थ्वैतः बीक्च नु ।"

थी बैकुण्ठ प्रसाद– थ्यकः ला छीगु साहित्यया थुगु काले योगवीरसिंया काव्य शैली लिया न्हूगु शैली पित हःह्म हे जुल । थ्यकलं थ्व न्हूगु शैली छुना दीगु 'बुद्ध स्तोत्रे' बुद्ध भगवानया जीवनी सम्बन्धी थ्वं थ्व शिक्षा विषये च्वयंगु "मसोरो व वर्णाश्रमाचारजात" धका थःके सुलाच्वंगु थ्व अन्धकार युगया सुधार भावना ल्वह्या दीगु दु । धर्मादित्यया धर्म सेवा' धाःगुली धर्माचार्यजुयात धन्यवाद ब्युब्युं छीगु व छीगु भाषाया अवस्था क्यना दी–

"निर्जीव तुल्य जनया मृत तुल्य भाषा
उत्थान यायत सदान दृढाभिलाषा ।"

'वसन्त' कवितायू वसन्तया बयान यायां थःगु सुधारवादिता क्यना दी–

"गुलि दक्व पुलाँगु मंभिगु थिति
फस धाकुन याय समूल इति,
नब जीव हनं नव वीर्य बिया
थन उन्नति याय महीतलया ।"

राष्ट्रीयताया वा देशप्रेमया दृष्टिं थ्व 'व्हे त्यंगु स्वांयात' कविताया विशेष महत्व दु । थ्व कवितायं स्वांयात धाःगु थें यानाः नेपालमाताया सुपुत्रपिन्त मां ह्मसीकेगु प्रयत्न जूगु दु–

"वा फय् निभा सहलपा छिमि मामँ छन्त
बोलंकल प्रकृति थःगु तया अनन्त ।"

हानं छीके शिक्षाया गुलित अभाव व क्यना बी–

" छंके मदू सुकृत चेतन रूप विद्या "

अनंलि शोषकतय्गु शोषणनीतियात उलाः क्यनी–

" प्यंकाः तुंति भ्रमर–हां रस कस्तितोनि
मायां चुपा नल धका मथुया छ चोनि "

लिपा मांया त्यासा पुलेगु सल्हा बी–

" ... ... भार
पुल्ये भचा फु, पुलसा जुइ जन्मसार ।"

स्वर्गीय इन्दुनाद– थ्वयकःया खास नां श्री बद्रिमान खः । थ्वयकःया काव्य प्रतिभाया दसु मध्ये 'भगवान बुद्ध' नं छगू खः । थुकी थ्वय्कलं भगवान् बुद्धया प्रति श्रद्धा भक्ति क्यक्यं थःके सुलाच्वंगु नवजागृतियात ' सुथ जुल गुलि देने याक्न दें ह्यो तुयील' धका बांलाक उला क्यन ।

श्री हरिकृष्ण– थ्वय्कःया नेपाल भाषाया मेमेगु रचना क्वीसं मखना । तर 'नेपाल साहित्य' धयागु थ्व छपु कवितां हे साहित्य प्रति वयकःया दृष्टिकोण बाँलाक क्यं–

"मृत जन जक स्वायी स्वर्ग–पीयूष तोंसा
सतन-मृत दना वं योग्य साहित्य बोंसा
कवि-अङ्कल ज्वीफू स्वर्ग-पीयूष धैगु
सत अमृत भवे साहित्य हे खः मसीगु ।"

श्री पूर्णनारायण प्रधान– थ्वयकःया प्रकाशित रचना शायद थ्व हे– 'हेदेवी' छपु जक । थ्व श्लोक भगवतीया नाम गुण वर्णन यायां चीमि ज्वीव सुं मदया वनिगु लोक व्यवहार क्यना दी–

"छाये धास दरिद्र धाल पितिना तोती व दाजु किजां"

श्री रत्नमान– थ्वय्कः संस्कृतया काव्य शास्त्रं प्रभावित सुधारवादी कवि खः । थ्वयकःया प्रकाशित रचनां थ्व हे खँ कं । हितवचन' धयागु कवितायृ न्हापाया क्वेले धया दी– 'नेनाति हीत बचनादिक नीति धर्म' हानं थ्व श्लोकया प्रत्येक क्वेले न्ह्योने च्वंगु आखलं छगू वाक्य ल्वीका तःगुंलि थ्वयकःया अलंकार प्रियता क्यं– 'नेपाल उपासक संघया जय' 'सुप्रभात'– थ्व नं छगू नीतिशिक्षा खः । थुकिया न्हापांया "देने गुली युवकपिं जुल सुप्रभात" धयागु ऊवलं जागृतिया लक्ष्यण क्यं । थुकी नं न्हापांया आखलं छगू वाक्य दयका तःगु दु– 'देश एकता

महा आवश्यकता' । 'कीर्ति थ्व नं छगू सदाचारया शिक्षा खः । थुकी छथाय् धया दी–

"बरू धौछी म्वाये सत धरमया तेज पिकया,
छु याये ता म्वाना अधरमि जुया वो भय कया"

मेगु वयकलं अबले हे च्वया तया दीगु 'नीतिया हिति' धयागु ३० पु श्लोकया रचना 'धर्मोदय' या १ दँया ८/९ अंके प्रकाशित जूगु दु । व हितिया न्हापाया धा. थ्व खः–

"माता पितां गुगु कथं बिल छीत शिक्षा
वशानुसार चलन दत गुह्य दिक्षा
स्वदेश काल व परिस्थिति थःगु इच्छा
स्वया फुक प्रकृति नं बिल योग्य भिक्षा"

सुधार याइपिसं गुलि बाधा विघ्न नापं त्वाय् माः कना दी–

"सुधार-द्वारस च्वना च्वनि विघ्न पाले
गुलाफ स्वान दयि कण्टकयागु छाले"

देश भक्ति क्यना दी–

"स्वदेश द्रोहि जनयागु छु याय संग"

कुरीतिग्रात गय् वांछय्गु दृष्टान्त बिया दी–

"... ... ... कुरिति दुष्कृत दुःख दाय
वेश्यां दरिद्र जन थें परित्याग याय ।"

थःगु राष्ट्रवादिता क्यनि–

"कर्य्यागु देश सुरलोकगु आश छाय"

हानं थ्व तोताः अबले हे च्वया तयादीगु मेमेगु अप्रकाशित अनेक मुक्तक कविता व 'वियोगीया' धयागु व 'बियोगिनी' धयागु निनू रचना नं दनि । छगुली छह्म वियोगी विधुरया विलाप व प्रेमप्रस्ताव, प्रेमप्रस्ताव, मेगुली छह्म रूःत सँदेशे लाःह्म मिसां पासायात थःगु विरह-वेदना न्यंका च्वंगु । वियोगीया' कविताय् मिसा मदुगु छेँया दुर्व्यवस्था कनि–

"छुँ भौ व उल्लुक वया जुल भारि मेला
मेलास खेल जुल घर्पति यागु हेला ।"

अनंलि उकिया प्रेम प्रस्तावे धाइ–

"प्रेमया व्यपारस जिगू जुल छःत बैना
पञ्जः सरीं हृदयया मन रूप मैना ।"

'वियोगिनी' कविताय् सँदेशे च्वनाः थःत वास्ता मयासे च्वंह्म भाःतया पाखे च्वेलां सुइ–

'शीघ्रं लिहाँ वय धका परदेश व्हाल,
याना च्वना च्वन कुनीति व भ्रष्ट चाल ।"

उकी हे विरहया अतिलेकता क्यनि–

"हा कष्ट हा मयल हा, थुगु देह मेल
चौरासि जन्म हुवने बरू खास येल ।"

श्री फत्तेबहादुर– थ्व 'बांमलाःगु चाल' वयकःया उगु बखतया कविता खः । थुकी गुगु चालया निन्दा वा कटु आलोचना याना तल, व नेपालया सांस्कृतिक दृष्टि व्हन् गौरवपूर्ण जू । उगु बखते वयकलं भारतीय ब्राह्मण दृष्टि स्वयाः अथ् च्वया दीगु ज्वी । लिपा वयकलं थःगु मेंमेगु रचना नं तया ९५ साले 'नेपाली विहार' नामं छगू सफू

सम्पादन याना दीगु दु । गुगुली च्वंगु विस्तृत भूमिकां यानाः नं वयकः ९७ साले जेलय् वने माःगु खः ।

मेगु थ्व पंक्तिलेखकया 'बुद्ध वन्दना' व 'स्मृति' कविता लिपा 'पद्यनिकुञ्ज' सफुली नं प्रकाशित जूगू दु । नापं मेगु 'हृदयकुसुम' धयागु छगू चिकिचा धंगु खण्डकाव्य नं गुगुलि यानाः ९७ लाले जेले वने माःगु थें जू वन ।

हानं थ्व 'बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा' पत्रिकाय् श्री महाप्रज्ञाया यक्व हे म्य न दु, गुगु आपाः धया थें ज्ञानमाला भजने लाःवंगु दु । हानं वयकःया छगू कविताया सफू 'स्वचित्त शुद्धि मार्ग' धयागु नं पिहाँ वःगु दु ।

थ्वया पिने व्यक्तिगत रूप नं उगु बखते नेपाल भाषाया सपूत सन्तानपिसं द्याः त्याःया च्यूता मतसे तःगू मछि सफू पिकया तःगु दु, गुगु भाषा साहित्यया ऐतिहासिक दृष्टि गाक्क महत्वपूर्ण जू । उकी गद्य भागे भाषाशास्त्रया मुख्य भाग शहीद शुक्रराज शास्त्रीया 'नेपाल भाषा व्याकरण', बाल साहित्ये वयकःया हे 'नेपाल भाषा वर्णमाला' व 'नेपाल भाषा रीडर १/२, सु० तीर्थराजजुया 'वर्णमाला' धार्मिक पाखे डा० इन्द्रमानजुया 'धम्मपद', पूचोया श्री तीर्थराजजुया 'गोमय-जुया बाखं' व स्थविर धम्मालोकजुया अबले श्रीदशरत्न तिनिबले च्वया तःगु उगु बखतया परिस्थिति ज्याना श्री मञ्जुहर्षया नामं पिहाँ वःगु

'लोके कुचाल कुव्यवहार' पद्य भागे च्वय च्वया थें पद्य निकुञ्ज, हृदय कुसुम, नेपाली विहार, स्वचित्त शुद्धिमार्ग, व श्री देवकाजीया 'स्वयंभू दर्शन' इत्यादि खः ।

'थुलिचा'– थ्वया विषये च्वय् हे खँ छुइ धुन– थ्व 'थुलिचा' झीगु भाषा साहित्ययात वर्तमान युगे निगुगू कालया कविता भागया तँसा खः । हानं थ्व खँ नं धाय् माःगु मखुत कि 'बुद्धधर्म' पत्रिका व थ्व 'थुलिचा' या छु गथे सम्बन्ध दु । छाय् धाःसा थ्व सफूया ४.५.६.७.८ नम्बर तक्कया कविता ला 'बुद्धधर्म' पत्रिकाय् छापे हे ज्वी धुंकुगु व व हे कविता लिकयाः उकियागु हे ल्यंपुल्यं थें ज्याःगु मेगु ल्वगु कविता नं तनाः थ्व सफू पिहाँ वया च्वन । हानं थ्वयक श्री बैकुण्ठप्रसादजु नं च्वय् धया थें गुरू योगवीरसिंया काव्य–शैली लिपा न्हूगु शैली पित हःहा हे जुल । थ्व सफूया कवितां जक बांलाक सीदु– थः पासापिन्त नं थगु नवीन काव्यशैली छिनातःगु । जि छको गन मस्यु धाय् नं धुन "जि नं छह्म खः श्री योगवीरसिंयात गुरु स्थापना यानां नं लाकौलजुया शैलीया उपासक ।" आःनं धाय् "वयकः खास गुरु मखुसां सल्लाह-कार ला अवश्य खः" छाय् धाःसा जिं मनेवःथे लाःलाःथे छगू कविता च्वया व्छया, श्री धर्माचार्य बुद्धधर्म छापे यानां बिल, व नं वयकः श्री बैकुण्ठप्रसादजुया 'बुद्धस्तोत्र' नापं । व निगुलि कविता खंबले जि

मछाला जक च्वन वयक: छचे थ्यंक छाया: 'थ्व छु छन्दे च्वयागु ?' धका न्यं छाल। जि धया– 'छन्द बन्द मस्यु चौपाइ थें धका च्वयागु।' थ्व खँ न्यना: वयकल न्हिला: धया दिल– 'कविता च्वयत 'गण' बा 'मात्रा' मिले याना: च्वयमा: ।' वयां लिपा वयक: या थ्व खँ लुमंका कविता च्वच्वं 'पद्यनिकुञ्ज' व 'हृदय कुसुम' निगू सफू पिकया। न्हागु थजु वयकलं थ्व 'थुलिचा' सफुली गुलि काव्य कृति मुंका दीगु दु, उकिया महत्व कविताया दृष्टि सिबे नं उगु बखतया परिस्थितिया दृष्टि विशेष महत्वपूर्ण जू।

आ: उकी छगू निगु खँ बिचा: याय। थुकी न्हाग्रा, लिग्रा धका: निगू खण्ड दु। उकी न्हाग्रा धा गु खंडे च्वंगु नकतिनिया प्रयास धा:गु 'सन्धमा' कविताय् नं गुलि कवित्व दु स्वया दिसँ–

"किसानित न्हिज्यां ब्याका न्हा:न्हा मचा मिसा तया
बुं लिहाँ वल आ मज्जां चन्द्र लू थें नगू ब्वया।"
मेगु ४,५,६,७, नंबर कविताया परिचय च्वय् बी धुन।

आ: 'उक्ति उदाहरण' धयागु नं तिया दृष्टान्ते नं गुलि काव्य प्रतिभा दु स्वया दिसँ –

"मदु प्रभाव गुणे भति दोषया,
जनमनोहरगू तिमिला दया
दुगु कलंक शशाङ्कयिगू भति
गन फुके फत आदर फी मति ?"

लिस: धा:गु कविताय् शर्मिष्ठायात कचं ब्यूगु लिस: गुलि थथिति पह: वया नं रीतियुक्त जू स्वया दिसँ–

"देवयानी प्रिये लानी, लोता छु छं उगू बिचा:
धर्मकर्मे मलोगू व कुकर्म यायत जी मछा:।
+ + +
प्रकृतिया कुथिं छन्त ज्वना वया सिसा फल
मनोहर नस्वा स्वान बाँलागु त्याफि-पूचल
न्यास्चाया जिगु लाहातिं लाका कया ह्मितू खना
ज्वना चुप्पा नया छंत थ : केहें अबले खना,
थौं वहे भावना स्यंका थुगु हे नुगलं अथे
पाणिग्रहण छंगू जा याय् फै जिं गुकथं थथे ?
+. +. +.

छगू स्वप्ने छी ग्याक्क ह्मना: न्हाल चाइबले छीत गय् ज्वींगु ख: व खँया गुलि मार्मिक चित्रण जूगु दु स्वयादिसँ–

"ह, सत्य ला मखु खनी जिगु भाग्य हायि,
धिक्कार स्वप्नगति शो गुलि तापदायी,
निद्रायिगू अधर चुम्वन यायक यायक
वं येन थ:गु भवने जित जा मचाय्।"

व 'थुलिचा' या लिद्या धा:गु खण्डे आपा: यानाः वयकः श्री बैकुण्ठप्रसादजुया पासापिनिगु रचना दु। गुगुलि वयकःपिं सकल पासापिं जाना: थ्व छी नेपाल भाषायात व अन्धकार युगे प्रकाशे

ह्यत यानां दीगु गुप्त–प्रयत्न, वयकःपिके सुला च्वंगु देश–भक्ति व वयकःपिनि परस्परया मित्र-प्रेम बाँलाक क्यं । यःकृष्ण ! धाःगु कवि-ताय् मित्रप्रेम व मातृभाषानुराग नितत्तां स्वयादिसँ श्री बैकुण्ठप्रसादजुं धया दी—

"थवः भाय् भचा जक्क सां छुं सुधार
थ्व देहं फुसा याय् जुयू जन्म सार
धकाः भालपा मित्र आधार तया
परं दुष्ट दैवं तलः झीत फाया"

उकी श्री कृष्णलालजुं हार्दिक लिसः बिया दी—

"छिगू शुद्ध आत्मां थनी फःगु पाल
सदा इष्ट देवं पुरे याय माल ।"

पत्र—कविताय् श्री शंकरलालजुं च्विट्ठी च्वया दी—

"पौ प्रेम पूर्णगु छगू थन जक्क थ्यंसां
... ...
सू भाग्यमानि थन ज्वी फु जि हे मजूसा !"

पुकार— कविताय् वयकःपिनि मित्रप्रेम स्वयादिसँ, श्री विक्रमानन्दजुं च्वया दी—

"थुलि मित्र विना नत स्वर्ग जि यः
नत मर्त्य ययी नत जीवन हे ।"

उकी श्री लाकौलजुं स्वर्गीय कृष्णलालजुयात कयाः धया दी—

"सांघा माया नारीस्नेह
बुलुया वनिगू तोत्वय देह,
मित्रया प्रेम गन तक ब्वात
कृष्ण सिकालि छीसं छु थात ?"

छने गात पासा-- कविता श्री वैकुण्ठजुं बच्छि व गोरक्षबहादुरं बच्छि च्वया दीगु खः। उकी श्री गोरक्षबहादुरजुं बुँज्याया महत्व क्यनाः उकिया फल नं क्यना दी—

"थुकीयागु साला दयू इम्त पक्का
नया प्वा फुदंका तया ज्वीन थक्काः।"

थ्वय्कलं चाणक्य-- नीति नं अनुवाद यानां तया दीगु दु, हानं नेपाल भाषां अनेक गजल नं।

मुना या सदां शास्त्रविद्या प्रचार— धयागु कविताय् श्री डा० भवानी-भक्तजुं शास्त्र विद्याया चर्चा यानां परोपकार स्यना दी—

"कतःयागु भि ज्याय् थुगू ज्यान यानां।"
सिना हूँ थुगू जन्मया सार यानां।"

बियोगिनीया विलाप— थ्व डाक्टरी ब्वं वनाच्वंम्ह भिजंयात वया प्रेमिकाया भाषां श्री वैकुण्ठप्रसादजुं च्वया दीगु कविता खः। थुकी वियोगिनीया अवस्था क्यक्यं धाइ—

"न मि फस बिजुलीया शस्त्र अस्त्रैगु छाःगु
यदि छिगू उपकार लाय् फुसां घाल लाःगु
मकु जिगु नुगलैगू स्वानथा घाल लंके
अरु छि थनि लि छाःसा दर्शनं ताप तंके।'

कृपाया- थ्वया रचयिता श्री चूडामन्दजु । थुकी वय्कलं बर्षाया संध्याय् छह्म प्रेमिकाया लुखा क्वय् पिथाच्वंम्ह मिजंया अवस्था क्यनाच्वन, मिजनं धाल —

"थ्व सुःखान साले फुरीया घडी ला
विना छंगु याद मफू खोत्य जी ला ।"

आः त्यन "छाय् थुलिचा !" ख नं खः थ्व थुलिचा सफूया वःह्मछि सयोग्य लेखकपिं जनाजनि दय्क दयकं छाय् थुलिचा? वयकः-पिसं आः नं यक्व यक्व च्वया ही छुनि । तर थ्व 'थुलिचा' थुसिचा जूगु लेखकपिं मदय् धुंकुगुलि मखु, न वय् कःपिसं ह्मानं मच्वइगु जुया: हे अथ्यनं थ्व 'थुलिचा' थुसिचा हे जुइ, थुकिया नापं मेगु छुं त्यंपुत्यं दइ मखु; छाय् धाःसा थ्व छुक्क व बखतया रचना खः गबले स्वां पुया: पलाः तय् माः, म्हुतुइ तिति यानाः खँ ल्हाय् माः च्वयत ला खापा–खिपा ग्वया: सुनां नं मखंक च्वने माः, नच ला मेपिसंला छु खँ, थःथिति इष्टमित्र-पिसं नं 'का, मेगु ज्या तना च्वनि' धकाः ब्वाय् धुंकइ । ह्मानं वय्कः सम्पादक श्री बैकुण्ठप्रसाद लाकौलजुयात नापं ८७ साले पुस्तकालयपर्वे ज्वना यंकाः मेमेपिनि सरह १००। दां पुइँ ह्माय्का हःगु, ९० सालपाखे जुद्धशम्शेर महाराजं 'जुद्धधर्म व नेपालभाषा, पत्रिकाय् लेख च्वक्व, नां दक्व मनूतयत सःताः थ्यानां हःगुली नं वय्कः सम्पादकजुयागु नं नाँ दुगुलिं थ्वय्कःपिसं जक मखु गुरु योगवीरसिं आदि उगु बखतया नेपालभाषाया कवि व लेखकपिसं ल्हाः लिकाय् माल । उकीसनं ९७ सालया महामारी लाक्वसिगु श्रीं–सिं सिं वय्कुया यंकुगुलिं उगु बखतया

आखः सःपिं नेवाःत दक्वसिनं धयाथें थःपिनिगु लेख, कविता आदिया 'कोटचाहुति' यात । छी भाग्य खः उथाय् थ्व थुलि कविता सां मलूगु, मखंगु जूसा थुकियात नं व सर्वभक्षी अग्नि नइगु खइ । उकिं थ्व 'थुलिचा' ला छीगु नेपालभाषाया उगु अन्धकार– कालया 'ह्यंपुल्यं' जुयाः साहित्यया इतिहासे लयना च्वनिगु हे जुल, बरु छिकिपिसं थ्व 'थुलिचा' यात थः नालाः थुकिया व समर्थ लेखकपिनिगु, स्वह्म स्वह्म राणा–प्राइम्मिनिष्टरपिसं छात्तु छानाः थुत्था यानाः नं गंका तय् धुंकुगु सिसिथां थें ज्यागु कलमयात छिकिपिनिगु हार्दिक प्रेरणाया संजीवनी तुनाः चुलि जायकेगु स्वय् माल, थ्व हे थ्व 'थुलिचा' या सन्देश खः । जय मां भाय् !

चित्तधर 'हृदय'

बु-खँ

लुँवहःया माःगु ज्या यानां बीह्म लामा साहु । वय्कःया किजा (ककाया काय्) सत्व पासा जूगुलिं महाबुद्ध बहालय् लामा साहुया ज्यासलय् वने–च्वनेगु यानि जुल । छी महाकवि श्री चित्तधर 'हृदय' व सत्व तताक्यहेँया मचात जूगुलिं 'हृदय' जुनं लामा साहुया ज्यासलय् उत्तिनु छाइगु । अन हे वय्कः ह्मसिल, पासा जुल । सत्वया दाजुह्म ग्वारा साहु धार्मिक प्रकृतियाह्म जुयाः वयकःयात गौतमबुद्ध व अशोक महाराजया खँ कनेगु, सिताकलमय् वहःया तोपुलि दय्केगु, फाउन्टेन-पेनया पुसाय् वहलं कय्गु इत्यादि ज्या सय्केगु, वह पाँय् दाया कसरत याय्गु व विशेष यानां श्री चित्तधरजु नाप मातृभाषाया विषये खँ ल्हाय् दुगुलिं उगु ताकय् लामा साहुया ज्यासः दुकि जि दु धया थें जुल ।

व हे ज्यासः नाप तःधी साहुया ज्यासलय् श्री योगवीरसिं बराबर झायिगुलिं वय्कः नाप नं परिचय जुल । धू बधू योगवीरजु नाप भाषा विषये बिचार विमर्श याय् दत । उबलय् हे छन्हु श्री योग-वीरसिंजुं 'छिकिपिं थें जापिं नवयुवकपिसं भाषाय् थुलि चिउताः तय्गु अहो भाग्य खः' धया दीगु आः नं ह्मिगःतिनिया खँ थें च्वंनि ।

पण्डित श्री लेखनाथया कविता खनेव थःगु भाषाय् नं श्वजोगु रचना गबलय् गन ब्वने दयि धकाः आय्बुइगु, नुगः काइँय मिनिगु,

वइगु, निराश जुइगु । अले जिमिसं छता ग्वसाः ग्वया । थ्व खः स्कूलय् बिदा दुखुनु जिथाय् मुनेगु, लेख काव्य कविता च्वयेगु स्यनेगु । मछि मथ्यापि वल कि तास ह्मितः छचायगु । थवंथः जुल कि भाषा व साहित्य विषये चर्चा जुइगु । श्री विक्रमानन्द व श्री गोरक्षबहादुरया धाःसा तास ह्मितीइगु ध्या नं यःगु मखु । अकि वयकःपिनित थथे च्वयाः न्यंका ।

"स्थिरगु जल नवोयू न्ह्याःगु लः स्वच्छ ताजा,
मछिन कि बरु क्येना तास छीसं ह्मिता जा,
छिन कि कलम चोले होश याना अपाल
अल्य सुरु सुरु न्ह्याके थःगु भाका बिचालं ।"

जिमि थ्व योजनाय् दिन छूह्म श्री कृष्णलालजु खः । हस्ते व हाईसे खलः 'थुलिचां' कनी ।

उखे श्री भूधरानन्द वैद्यया कःमिलाछी पसलय् मेचय् नं आया याना पुचंलि दीह्म सिद्धिदास ककायाथाय् ला श्री विक्रमानन्द श्री चन्द्रानन्दपिनि छचें वँक्व नं कवि ककायात पसलय् खनकि पलख जक सां दुस्वया थःगु भाषाया कविता न्यने दयिगु वयकःयागु मुखार-विन्दं जक खः ।

छन्हु नेपाल सम्बत ९१९ यागु श्री लक्ष्मीसुन्दन ब्राह्मण यागु 'शारदा स्तोत्र' छपु जिमि लाहातय् लाः वल । साप कथं हंगु व स्तोत्र

ल्हायाः कयाः भाग्य-सिखः (Lucky chain) थें दक्व सिक्व पासा-पिनि थाय् थ्यंका । जिपिं जिमिके ला व सकलयात कण्ठ जुल । उकिया प्रभावं भुजङ्गप्रयात छन्द आपास्याके जा–बजि थें जुल । छिकिंपिके नं व वः जुइ माः । थ्वया ल्हायांया श्लोक खः–

"सदा शारदा छी नसी पादुकाया
अनेक प्रकारं नमस्कार धाया
दक्व शास्त्रविद्या बिवो छीं ननान
जितः छीं कृपानं बिवो बुद्धिज्ञान ।"

छन्हु ग्वारासाहुं नेपालभाषाय् प्रकाश जूगु "बुद्ध धर्म" मासिक पत्र निगू ज्वना ग्वायाः क्यने हया दिल । "भापी प्राणीं गुगु उगु लुयी ईश्वरेंगु करारं" धया थें मनं तातुनागु चू लाना वल । ग्वारासाहुं धर्मया श्रद्धां हया दिल, जिं भाषाया प्रेमं ब्वना । जितः ला अगः मालां देवगः जुल । "बुद्ध धर्म" या उद्देश्ये ल्वय्क "भगवान् बुद्ध" धयागु रचना व सम्पादकयात धन्यवाद पत्र पद्ये रचना यानाः "बुद्ध धर्म" या अफिसय् छव्या बिया । थःगु रचना प्रकाश जूगु स्वय्गु उत्सुकतां रचना प्रकाश याना बियाया माःगु 'चार्ज, च्वया हयादिसँ धका नं च्वयागुलि धर्माचार्य जुँ "बुद्ध धर्म" यात थथे हे लेख रचना छव्या हहं च्वँ प्रकाश यानाया ज्याला मो धकाः लिसः छव्या हया दिल। 'बुद्ध धर्म" बौद्धधर्मया जक पत्रिका जूगुलिं उकी उद्देश्यया परिवर्तन याना साहित्ययात नं स्थान बिया दिसँ धका वसपोल श्री धर्माचार्ययात अनुरोध यायां "बुद्धधर्म

व नेपालभाषा" धका नां हिलाः वसेनि फुदङ्गः जुया जिं अन थ्यं थन थ्य मसिल । पद्य रचना च्वं च्वं छव्या । वसपोल धर्माचार्यजुं कविताय् भचा भचा उखे थुखे व त्वाःबत्वाः लिकाय् तने यानाः माःकथं प्रकाश यायां च्वनादिल ।

महाराज चन्द्रशम्शेर जगाजगी दनिकं, बुबाःया पालं निसें महाराजया मतू, शुकबारपतिकं मुसा बडामहारानीया चाकरी क्वायां च्वनादिल तिनि, अज्यःह्म मचां

'निर्जीव तुल्य जनया मृत तुल्य भाषा,
उत्थान यायत सदान दृढाभिलाषा"

धाय्गु गनथ्यंगु खँ जुल जुइ । बडामहारानीयापाखें ध्याचू वल जुइ मखा "बुद्धधर्म व नेपालभाषाय्" जिगु नां तय्गु प्रबल इच्छा धौति पाता धर्माचार्ययात खँ ब्याकक कना छव्या । अले 'विनय' धयागु रचना "तारा" धका गुप्तनामं प्रकाश याका । परन्तु "बुद्धधर्म व नेपालभाषा" यात अधिकारी वर्गया बिरसिक्कां खंकल । पत्रिका मंसि जुजुं वन । श्री धर्मादित्य धर्माचार्यजुं "खरदार" या मतू पुयाः हानं श्री जगतमान वैद्य जुया, उद्योग परिषद्य् नेवाली जगतया मान फः क्वाल, 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' या याः न्याय्के मखंकं घःकू नका बिल ।

अनंलि नेपालभाषाया उत्थान याय्गु जिगु प्रयासय् जितः नं–

'वाधा व बिध्ततयसं प्रति पाद पादे
लाकेत अज्ज जुल दुःख बिया फसादे ।'

ह्रास नाशया दिन वल । श्री बद्रीमान, श्री कृष्णलाल थें जोंपि भाषा उत्थान ज्याय् कुसाकथित स्वर्गवास जुया वन । श्री ३ भीम जुजुया बम-काण्ड धागु हूलय् लाकाः पुस्तकखाना पर्वय् झंडै नि दँ जेलय् छव्य धुंकुगु, छु मती वल बें 'हानं थज्यःगु ज्या सने मखु, सन धाःसा धाःगु सजाय फय्' धकाः भों च्वकाः ह्मति सच्छि शाही पुइँ हाय्का थ्व पंक्तिलेखकयातनं त्वः ताहल, दुगु उत्साहया त्वाति प्वालय् पक्षपाती ग्वालि च्वात ।

महाराज भीमशम्शेर तक्क नं एकासि हय्काय् मछाःगु खः, जुद्धशम्शेर जुजु जुल, अले व जुल थ्व जुल धयागु मन्त । जिगु 'विनय' कविताय् 'तारा' धयागु गुप्तनाम च्वंगुलि, छुं हे मस्यूह्म श्री ताराप्रसाद प्रधानजुयात मेमेंपि 'बुद्धधर्म व नेपालभाषाय्' लेख बिउपि नापं 'नरो वा कुञ्जरो वा' यानाः १९९० सालय् जावलाख्यः दरवार (आः नेपाल-होटेल) दुने जुद्ध जुजुया जुनाछय् थने यन । मातृभाषा प्रचार याय्गु तःधंगु अपराध थें यानाः न्वानाः गुलि उदारता क्यने थें 'थ्व छकोयात मोल हानं थज्यःगु मोमदुगु सं जुयि मते । जिं नं महाराज दाजुं थें याय थ मोल्यमा' 'धकाः ज्ञानीजुं' धकाः धया हल खनी । लेखक अबलय् कलकत्ताय् जूगुलि झोछू वने मोल ।

अनंलि थ्यंकः वल १९९७ साल । खरदार जगतमान, योग-वीरासं, गंगालाल श्रेष्ठ, चित्तधर उपासक, फत्ते बहादुरसि, पूर्णनारायण

प्रधान प्रभृति गारतय् थ्यन । श्री शुक्रराज शास्त्री ला ह्लापांनिसें जेलय् तयातय् व धुंकल । ह ज्वन, थ्व ज्वन धयागु मदु । ज्वँक्वसिगु चिट्ठी भों, लेख, सफू नि घय्सुइगु । शिक्षितपिं नेवात ज्वँक्व यँदवसित 'बुद्धधर्म लेख बियागु दुला कि ?' धका नि ह्लापालाक न्यनिगु । बुद्धधर्मे नां जाःह्म शहीद शुक्रराज शास्त्रीया ब्याकरण प्रकाश यागेत गुहाली याःपिं मध्ये थ्याःह्म, शहीद गंगालालयात दँ दँ छथें सःता आज्ः स्यंह्म, पूर्णनारायणजु ह्लित्थें छथें वय्का तःह्म, फत्ते बहादुरसिंह जुया 'नेपाली बीहारे' रचना च्वयातः गु दुह्म, छह्म पिने हे तिनि खःसां, वया हंसं थाय् त्वःताः, थःगु कृति नाप नापं कल्ये कल्ये लेख पासापिनिगु मुना च्वंगु ब्याक्क छगू यायां, निगू यायां होम जुजुं वन । छन्हु २ बजे तिं दाजु पुरुषोत्तमप्रसादयात नं ज्वं वल । दाजुयात यने मात्रं होमया पूर्ण आहुति जुल ।

लिपा महाकवि चित्तधरजुं खँक्व पतिं, जि थाय् ठायानं छुं ल्यंपुल्यं दुगु जक नं प्रकाश या धकाः बारंबार साप आग्रह याना दीगु प्रेरणां वय्कःया मान तय्त, सिला, माला, तना, त्याना, पिदना थ्व 'थुलिंचां' । वय्कःयागु इच्छानुसारं हे थुलिंचाय् निग्या तयाः ग्वया । ह्लाग्याय् थःगु जक मुकंगु व लिग्याय् जिमि हाइँसे खलःया ल्यंपुल्यं तया दुयाय् थःगु दुगु स्वापू ह्लना बियागु दु । छुवाय्, लसता भोय्यात गाक्क घासा दय्काः मू–भोजय् ल्यं पुल्यं घासा–क्वाः छता जक जुल थ्व 'थुलिंचा ।'

लेखक ।

माष्टर साहेव,

'थुलिचा' न्ह्याग व लिग्या नं स्वयाः जिगू मने थ्व हे खँ वल–

थःगु मातृ–भाषाया लागी थः पिनि स्याःपि छथ्त्रोःचा पासापि मुना गथे जिमिसं १९९७ सालयाखे उगुं थुगुं मने वःगु खँ गद्य पद्यं व चिट्ठीया रूपं थन, थले च्वया जुया, अथे हे जिपि स्वयाः यक्व हे दँ न्ह्याःव नं यें छिकिपिसं प्रयत्न यानादीगु दु खनी । मनू आखिर सर्वत्र मनू हे खः, मातृ–भाषाया प्रेम मनुष्य मात्रया लागि स्वाभाविक खः ।

मेगु खँ, थ्व इतिहास खः । उकें, थुके छुं भति त्रुटि दुसां व नगण्य खः । थुकिया प्रकाशनं नेपाल–भाषा साहित्यया इतिहास च्वयेंपित श्रमया छगू भाग याउँका बी धयागु खँ ला स्वयं सिद्ध हे खः । सारगर्भित व सरस भूमिका (बु–खँ) छगू नं दुगुलि थुकिया शोभा झन हे वृद्धि जूगु दु ।

थ्व 'थुलिचा' क्वचायक ब्वने खंगुलि जि थःत छ त्वाथः थहां वना च्वनागु अनुभव याना । कारण, जि थुकियानाः आपालं न्हूगु खँ सिल, थमं माला जुयागु बस्तु लँय् लुया वःगुथें हर्ष जुल ।

छिह्म

१७–२–०१० रत्नध्वज जोशी

थुलिचा विषये

कवि धैह्म छि—जि थें ज्याःह्म हे मनू खः, बिशेष मेह्म मखु-थ्व खँ ङीत 'थुलिचा' सकुलि कनी ।

मनूया जिन्दगी वैगु घटना कविया जिन्दगी नं वै; मनूया मनय् त्वीगु खँ कविया मनय् नं त्वी; कवियात नं अथे हे सह यानां सह याय् मफयाः मनया खँ प्वंके मास्ति वै; पौ च्वय् मास्ति वै; थःत लू थें, जू थें, वं नं च्वै, कनी । तर वं यक्वयांसिनं धाइ थें, साधारण नकसां मधासे, थःगु मनय् वः थे, ताःथें पूरा कनी, च्वै,—मे हाले जीक नं च्वै; अले मेपिसं वैत धाइ-कवि, विद्वान्, थूह्म, न्ह्याइपुल वैगु खँ, न्यनेगु, तिलय् ग्यं !

जिन्दगी स्वैगु खँ स्वैत तिले मग्यं, स्वैगु अनुभवं स्वैत ज्ञां मब्यू ? "चखुंचिया बाखं" नं मस्तय्त भि खँ स्यं, कृष्ण छह्मसिगु अनुभवं मनूयात गुखे जक मयं ? अज्ज कसःरी पुसा संगुलि मनूनं बाफं चलय् ज्वीगु इञ्जिन दय्के फुगु, व सिमां स्याउ कुतु वगुलि मनूनं छु छु याय् फुगु—थ्व मनूयागु हे अनुभवं गुकिं कि बिचार बिल, लँ वयन, प्रेरणा बिल च्वात्तु च्वात-सुख, सुबिस्ता थथे याःसा दै धकाः न्यंकल, कंकल ।

बिचार, लँ, प्रेरजा, ध्वास्तु ध्वाय्गु- थुलि हे सुख सुबिस्ता दैगु जुया च्वन, थ्व खँ सुनां जक मस्यू, गुगु जक मानव जातिया इतिहासं मथू? कवि व कविताया नं थ्व हे ऐतिहासिक महत्व खनाः मनूतसें उकें धाइगु नं खः–गुह्म कविया कविता अथवा गुगु युगया कविता "थुलिचा" जक छाय् मज्वी थब्गु, तर "उलिचिना बाखँ थुलिचा" जरुर मखु, थुके छुं यक्को जरूर दु ।

यक्को नं दैगु हे जुल, गन कि कविताय् व्यक्त जूगु कविया अनुभव, भाव व विचारया दुने गुलिखे सुखमय क्षण बलिदान जूगु, गुलिखे अभिलाषा छ्योंं ल्होनेत बल यानातुँ च्वंगु, व गुलिखे कर्त्तव्यतां छगु न छगू मछिगुलिं अलमलेतुँ जूगु खने दै । खनं थौं तक्कया संसारया इतिहासे खालि शब्दया संख्या अनुसार लक्ष्य व अर्थ "थुलिचा" जूगु कविता आशाः त्वीके थाहे थाक्वी– व थ्यंगु लँ गुलिखे सीमित, वास्तविक सुख सुबिस्ता तक मथ्यंकीगु व न्हाइपुस्थेच्वंगु हे छाय् मज्वीं थब्गू ।

उकिं कवितायात सुनानं जीवनया न्हाय्कं धाःसा व अपाय्सकं मखुगु धाल धकाः झीसं धाय् फै मखू । "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" धैगु पत्रिकाय् सोयु प्यपु रचना प्रकाशित जुयव सिंहदरबारं खयाना त्वाना हःगुलि लेख गुप्तनामं च्वयाः छापय् याय् माःगु अवस्थाय च्वःगु "विनय" धैगु कविताय् उगु बखतया बैकुण्ठप्रसाद लाकौलजुया जिन्देगीया किपा खने दु मदु धैगु ला झीसं थुलि पंक्ति नं सीके फु–

हे कृष्ण बिज्याकि तया करार
यानाः मदी खैमखु छि बिचार
स्वार्थी जिपि ज्वी धुन हीन दीन
वो हे छिगू भारत थौं मलीन ।

थुलि प्यंमू पंक्ती व्यक्त जूगु भाव भीसं थुलिचाया रूपं वयकःया फुक्क धै थें कविताय् व्यक्त जूगु खनाच्वना । थुगु हे कथं ऊीसं थुकी मूं वोपि मे मेपि कवित श्री शंकरलाल श्रेष्ठ श्री विक्रमादन्द वैद्य, श्री गोरक्षबहादुर, श्रीभवानी भक्तसिंह, श्री चुडानन्द वैद्य, श्री बद्रीमानजु आदि पिनिगुपौ, श्लोक, कविताय् नं वयकःपिनिगु थःथःगु जीवनया किपा लाः वःगु खना च्वना ।

उकिं श्री चित्तधर दाइनं थःगु विस्तृत भूमिकाय् वयना दी थें थ्व "थुलिचा" सफुलि छगू नेपालभाषाया विशेष साहित्यिक युगया ऐतिहासिक प्रतिनिधित्व यायत संगु खँ ला छखे हे तय्; उकिया नापं थुलि नं अवश्य धाय् फैगु खँ खः कि थुकें उगु बखतया नेपाल-भाषा प्रेमी सज्जन जनतय्गु बास्तविक तथा हार्दिक अवस्थाया प्रति-निधित्व नं यायत यक्को मात्राय् संगु दु । अज्ज धाय् धाःसा २००६ सालय् वयाः गुगु अनिवार्य पराकाष्ठाय् वःगु खःउगु क्रान्तिया प्रारूप तथा शुरु आँतया (अचेतन रूपं हे जूगु जूसां) छुं भचा व्यक्ति करण थ्व 'थुलिचां' यागु दु ।

न्ह्याग्गु हे जूसां थ्व "थुलिचा" थुकथं उगु युगया अनुभव जुयाः लूगू छगु स्वाथः जुयाः थःगु हे तालं मनूतय्त बिचार ब्यु ब्युं, लँ क्यं क्यं, प्रेरणा ब्यु ब्युं च्वातु च्वाच्वां ता तक्क प्रचार जुयावं

च्वनी, वास्तवय् मनू मात्रया सुख सुबिस्ता ज्वीगु लँ मध्ये छगू थथे नं धका न्यंकावं च्वनी, कनावं च्वनी ।

छाय्: धासा, यक्कोसिनं धाइ थें, साधारण नकसां, मधासे थःगु मनय् वः थें, ताः थें पूरा कनीगु, च्वेगु, मे हाले जीक नं च्वेगु याःसा, कवि धैह्म छि–जि थें ज्याःह्म हे मनू खः, विशेष मेगु लोकयाह्म मखु ।

माधवलाल कर्माचार्य.
१६-१०-०१०.

धिकाःपाखें

थ्व नेपालभाषा सकू गू १२ गू खः । थ्व सफू छ्यो कवि चित्तधर 'हृदय' जुया धापू अनुसार छ्येगु नेपालभाषा साहित्ययात वर्तमान युगय् काव्य भागया योगबीरसिं काल खः । गुगु भाषा साहित्ययात इतिहास विषय् अध्ययन व अन्वेषण याइपित लँ ज्वी ।

खः लँ कना दीह्म थ्व सकूया लेखक व सम्पादक श्री बैकुण्ठ-प्रसादजु, अज्ज लँ दय्का दीह्म नं दय्कः हे खः. मावव, खर्च भार नं कुबुयाः । आः व लँय् ववं वया लिपाया लँ ९७ सालंनिसें थुखेया लँ छ्येसं ल्वीके मानि, सुनां सुनां छ्यो नेपालभाषा साहित्ये छु छु यात ।

अय्नं थुकी भचा हुयासं थाके माःगुलि छुं ह्वंगु दःसा जिमित सूचना बिया दीगु कृपा तयादिसँ ।

प्रकाशक

जिं स्वयां

खुसि न्ह्यानाहे च्वनि, लँ पंवःगु लोहं, चहानयात नं तछयानाः अथवा अमित लखे मिखा कंकाः जूसां खुसि न्ह्यानाहे च्वनि, दी मखु साहित्ययागु प्रवाह नं खुसियागु प्रवाह थ्यंतुं थःगु क्षमतां न्ह्यानाहे च्वनि, बिघ्न बाधायात त्याकाः अथवा सुलाः सुलाः जूसां । न्ह्यागु देशयागु हे थजु ब्याक्क जीवित साहित्ये थ्व लक्षण भचा वा अपो मात्रां प्रदर्शित जूगु ख्वीसं खना वयाच्वनागु दु । सभ्यता, संस्कृतिया पराकाष्ठा थ्यना वैच्वंगु भीगु जीवन प्रवाह उख्य थुख्य लाक्क निगूगु विक्रम शताब्दी जोंछि छगू कठीन अवस्थाय् ख्वी लाः वन । शिक्षा प्रचार धैंगु हे थःगु एकतन्त्र शासन यागु खँ च्छासुयाः ह्मना वनिगु भाषा उगु वखतया सरकारं भीगु भाय्यात बाँला गु दृष्टि मस्वः । आर्थिक स्तर धमाधम कुतुबनाच्वंपि, पराजीत भाषा दमन चक्रे लाकातःपि जनतातसें नं थःगु प्वाःयागु विकट सजस्यां यानाः भाषा व साहित्ययात माःगु प्रोत्साहन बी मफुत । भीगु भाषाया कदर मदया वन । गुलि जातीरद्वारतसें जा थ्व भाय्यात छ्यें नापं मल्हायगु यानाहल । आपालिनं थ्व भाषांच्वय्गु ब्वनिगु, धैंगु हे लेमंका हल । ठीक थुगुहे समयया जःखः पाश्चात्य शिक्षाया छुं छुं जलं खःपि विद्यार्थीतसें नं गनं स्थान मदुगु थःगु माँभाय्यागु अवस्था खनाः मज्यू मज्यू विवश रोदन यात । थ्व थुलिचा थथ्य हे उगु वखतया छुंनवयुवकतय्गु हाल्य मज्यूगु मे, कन्य मज्यूगु खँया छगू चिकिधंगु संग्रह खः ।

थुकी ख्वीसं खनि–साहित्ययां नव पल्लवित सिमाचात उगु समयया दारुण परिस्थिति यानाः बांलाक ह्मय् नापं मलाक ब्वाः

जुयाः फुनावंगु । हरे, थ्व सिमाचात ह्यय् लाःगु जूसा झीगु साहित्य गुलि अप्वः गौरवान्वित जुइगु! प्रथम महायुद्धया लिपा थाय् थाय्यागु एशिया खण्डया राष्ट्रतसें मूपुला हःथ्वें झीगू नेपाः नं उन्नतिया त्वाथले गै वनिगु मखा जुइ । अतीत यागु खें लुमंकाः म्हनु खाइका जक च्वन्यगु समय आः मखुत । आःला समय पाय् धुंकल विशाल कार्ययागु अभिभारा झीगु न्होने वै च्वन । साहित्ययागु ख्यले नं झीसँ याय् माःगु यवबहे दनि । महान् संस्कृति घानातःगु झीगु प्राचीन सफूत प्रकाशन मजूसें उखुला थुखुला मदया च्वंगुलिं व समययात ल्वेक न्हगु साहित्य निर्माण याय्गु ज्यां नं झीत ग्वलाच्वंगु दु । थज्यागु हे समये थःम्हं ह्मापा च्वैतैगु पासापिसें च्वैतःगु कवितात मुंकाः थ्व प्रकाशन थुलिचा झीगु न्होने तैदिया झीसं याय् माःगु तवधंगु ज्याया संकेत नं श्री बैकुण्ठप्रसादजुं याना दीगु दु ।

ह्वयत्यंगु स्वांयात वेकःनं प्रश्न याइ–
'धारे छु याय्त थन हाँ मन हे चकङ्क
आशां खनेव मनया फुक दुःख तंक
चोना छ सुंक अति सुन्दर रूप बोया
आश्चर्य विह्वल जि ला जुल छन्त सोया ।'

थुकी लेखकयाके सुलाच्वंगु कवि पिहां वेत गुलि आकुल व्याकुल धैगु क्यां । थ्व प्रश्नयागु सरलतां झीत आकर्षित याः । छिच्यागूगु व छिगुंगूगु शताब्दीया अंग्रेज कवित पाख्यं पिहां वःगु जूगु पाश्चात्य धंगया रोमानीवाद व प्रकृतिवादयागु कविता झीथाय् नं दुहां वय् त्यंगुया थ्व श्रीगणेश खः ।

वसन्त–त्राणी छपू बाँलागु कविता खः । गीति तत्वया थुकी बाँलाक समावेश जूगु दु। वसन्तया रूपे कविं थःगु ग्वसा तथा अभिप्राया ग्वंकी ।

'गुलि दक्व पुलांगु मंभिगु थिति
फस धाकुन याय समूल इति
नव जीव हनं नब वीर्य हया
थन उन्नति याय मही तल या ।'

'बुद्धया स्तोत्रे' नं भाषा व व्यंजनाय् दोष दयाः नं छह्म नव युवकं बुद्धयागु वास्तविक त्याग तपस्यायात कयाः उगु बखतया आपाः प्रचलन थें अन्धविश्वासे जक मवंसे मानवतायागु दृष्टिकोणं मूल्यांकन याना दीगु दु ।

वेकःयागु प्रारम्भिक रचना सन्ध्यायात खन–छिं कविता च्वेगु याना दिसं धकाः उत्साह बिया दीह्म बह्रीमानजुयागु निधने ल्हीत आपालं खेद दु । सन्ध्यायागु बर्णने नवयुवक कविं धाई ।

'आला वयि' धका हर्ष 'ज्या या वंह्म जिमी अबु'
कः मितय् मचत न्यास्वागु वखान याते जिं मफु।'

थथ्य भाषायागु प्रेमं कुत्तुकुलाः जकनं मखु थःक्य दुन्ययागु काःव्यप्रतिभानं प्रेरणा वया कविता क्षेत्रेवय् त्यंह्म नवयुवकया रूपे बैकुण्ठप्रसादजुयात ल्हीसं थुकी खनि । नापनापं उगु बखतया शासक, शासकवर्गतसें प्यना तःगु दासतायागु जाले लाना व कविं वाक्कुछिना थःगु च्छैच्वंगु मियात स्याना च्छे माली । न्ह्यागु थजु आ व समय मखु, थःगु प्रतिभायात विकास यानाः भाषा सेवा याय्गुली छुं पं मदु । उकीं थ्व थुलिवा उगु मछिगु समयया थुलिचा जूसां कवियागु थुलिचा मखु ।

बाँलाक विकास जुइ मलाकं ज्वाःजुया उखं थुखं लाःपिं वेकःया साहित्यिक पासापि श्रीबद्रिमानजु, श्रीविक्रमानन्द, श्रीगोरक्षबहादुर, श्रीचूडानन्द, श्रीपूर्णनारायण, श्रीभवानीभक्तसिंह आदि पिनिगु कविताय् नं पृथक् विशेषता जा दैगु हे जुल, परन्तु शंकरलालजुयागु सुकुमार भावनां पाठकपिन्त विशेष आकर्षित याः। वेकःया 'स्वागत' तथा 'पत्र' निगुं कविता अत्यन्त मार्मिक जूगु दु।

थुलिचः स्वयाः जिःत लाःगु प्रभाव या थ्व संक्षिप्त विवरण खः। जि कविता च्वेगु प्रारम्भ याय् न्ह्यो हे बुद्धधर्म प्रकाशित जूगु वेकःया कविता ह्रयत्लगु स्वां व वसन्तवाणी तथा स्वर्गीय कविवर योगवीर सिंहयागु 'रानी मन्दिरावा विलाप,' 'मृत्यु' ब्वना अप्वाः प्रेरणा कैगु दु। जि जक मजु कविता च्वेगु यानापिं जिमि थेमेपि पासापिन्त नं वेकःपिनिगु सरल तथा प्राञ्जल उपरोक्त रचनातसें मार्ग प्रदर्शनया ज्या जूगु दु। उकि थ्व न्हूगु युग हयत वेकः-पिनिगु विशेष न्हापाः दु। उकि उगु समयया थीगु नगुया रूपे वेकपि छीगु साहित्यया अकासे थिना च्वनि धैगु जितः विश्वास दु, तर समय चक्रं थाना कविवर योगवीरसिंहजु ग्वाछीनाप मन्त—वेकःया प्रांजल व सरल रचना बाहेक। परन्तु कवि वैकुण्ठप्रसादजु थःगु अपूर्ण कार्य सम्पादन याना न्हूगिलां च्वना छीगु अत्यन्त हर्षप्रद खँ खः। अवश्य नं थःगु प्रारम्भिक रचनाय् हे उलिमछि विशेषता ब्वना दीह्म वेकः पाखें छीगु भाषा व साहित्यया हनं अप्वाः सेवा जुइतिनि—थुकी छुं सन्देह मदु।

—सिद्धिचरण

धलः पौ.

न्हाद्या

कविता	पौ
दोहलपा	१.
छपु समस्या पूर्ति	२.
संध्या	४.
बुद्धया स्तोत्र	५.
धन्यवाद पत्र	७.
वसन्त वागी	९.
ह्लय त्यंगु स्वांयात	१२.
विनय	१५.
पूर्णनारायण	१७.
अहल्याया स्तोत्र	१८.
उक्ति उदाहरण	१९.
हे भक्त	२०.
लिसः	२२.
निन्दित ज्याया फल	२५.
दिनया परिवर्तन	२६.
छगू स्वप्न	२८.
गीता निगूगु अध्याय	२९.
सरस्वती माजु	३८.

लिद्या

कविता	पौ
यः कृष्ण	४१
थुकिया लिसः (कृष्णलाल)	४२
स्वागत (शंकरलाल)	४३
स्वागतयात धन्यवाद	४४
पत्र (शंकरलाल)	४५
उकिया लिसः	४६
पुकार (विक्रमानन्द)	४७
उकी लिसः	४८
प्रत्युत्तरे (विक्रमानन्द)	४९
हानं लिसः	५१
द्यने गात (गोरक्षबहादुर नं)	५२
भवानीया स्तोत्र (भवानीभक्त)	५३
मुना या सदां शास्त्रबिद्या प्रचार	५५
वियोगिनीया विलाप	५६
कृपा या (चूडानन्द)	५७
अविद्याया अन्धकार (चूडानन्द)	५८
निर्वाण (इन्दुनाद)	५९
भगवान् बुद्ध (इन्दुनाद)	६०
जिन्दगीया तूफान (इन्दुनाद)	६१
देवी स्तोत्र (पूर्णनारायण)	६२

समर्पण.....

पासा श्री कृष्णलाल डंगोलया स्मृतिइ-

(बूगु ने. सं. १०२६. मवुगु १०४७)

य: कृष्ण ! "उकि जि थ्व आत्मा तया साछि पासा
बलं फक्क जि नं थ्व नेपाल-भाषा
थकायेत उद्योग यायेया बिचार
तया जि छि लिस्यें प्रतिज्ञा-करार !"

(ने. सं. १०४५.) -लेखक.

थुलिचा- प्रारम्भ कालया किपा

श्री बैकुण्ठप्रसाद लाकौल.

(जन्म ने. सं. १०२६ चौलागाः १०.)

लाकौलजु

११०२, मोहनिया किपा

थुलिचा

(न्हूद्या)

दोहलपा

पूज्यपाद कविवर श्रीसिद्धिदासजुं श्रीरत्नभक्त जोशीयात समस्या पूर्ति यायत बिया दीगु पादांश खः "मालिनीया प्रसादं"। थ्व समस्या पूर्ति 'नेपाल' पत्रिकाय् सिद्धिदास स्मृति अङ्कय् पिहाँ वय् धुंकल।

फुक थव जन हे स्वार्थी जुया भाय् पुलांगु
नव-रस सहिता थो 'भारती' पुष्पयागु
अतिभन हिसि याना थौं कन्हेया समाजं
तल, तदपि मुना थौं मालिनीया प्रसादं।

शुभ समय वया थौं ऊवा जुयेत्यंगु स्वानं
चरण-कमल मांया बानलाक्येत हानं
तन मन जिगु जाया पुष्प–माला सुभावं
अति जतन हना जिं मालिनीया प्रसादं।

शत दिनकरयागू थें छिगू तेज जाःगु
नव पलि सम पाली मां अलङ्कार माःगु
मखु, अथ्य जुलसां छाय् भक्तिभाव प्रभावं
कुसुम थुगु हनागू मालिनीया प्रसादं।

छपु समस्या पूर्ति

राजवैद्य भूधरानन्दजु व श्रीरत्नभक्त जोशीजु मिलय जूपिं पासापिं जूगुलिं जोशीजु वैद्यराजया थाय उत्तिकं छाया दीगु। अन हे वैद्यराजया पसलय् दीह्म कवि सिद्धिदासया सत्सङ्गया प्रभावं जुयिमाः नेपाल भाषाया पद्य रचनाय् श्रीरत्नभक्तजुया विशेष रुचि दुगु। श्री रत्नभक्तजु जिथाय् नं वया च्वना दीह्म "मन तर्क याना" धैगु पादांशया नं समस्या नं पूर्ति यायत जितः बिया ह्मगुया च्वयागु थ्व ।

कर्तव्य

माता, पिता, प्रियतमा, दुहिता व पुत्र
दाजू, किजादि परिवार व बन्धु मित्र
ऐश्वर्य धान्यधन भोग विलास नाना
आखीर नित्य मखु शो, मन तर्क याना ।

जोना वयागु थुगु सुन्दर देह रत्न
याये धका स्थिर सदैव अनेक यत्न
याःसां अनित्य तनयात अवश्य वाना
अन्त्ये छ शो वनितिनी मन तर्क याना ।

थो रत्न तुल्यगु अमूल्यगु जन्म लाना
संसारया क्षणिकगू सुख भोग याना
स्वार्थी जुया कपट पाप अकृत्य याना
छोयेगु थोयित मखू मन तर्क याना ।

उद्देश्य भिगु दयका थुगु जन्मयागु
चिन्ता तया प्रति घडी व सुलक्ष्ययागु
तोताव लोभ सुखया थव कृत्य याना
थो जन्म सार जुयिकी मन तर्क याना ।

भाषा व जाति अथवा थव देशयात
उत्साह पूर्वक सुधार भचा मयात
धासा तु पारस सरी नर जन्म लाना
छु थ्वैगु सार जुल शो मन तर्क याना ।

नानाकथं सकलनं अपवाद याःसां
सर्वस्व सम्पति फुना दुख सीय माःसां
माः प्राण तक्क बिय सां थ्व शरीर पाना
कर्तव्य तोत्यगु मखू मन तर्क याना ।

सन्ध्या

पद्य च्वयगु नकतिनिया प्रयासे श्रीबद्रीमानजुं भावना ऋलक दु धका उत्साह बिया दीगु न्हापांया रचना खः थ्व ।

त्यानुया हिं बुला खवालं सूर्य अस्ताचले दित,
वल बुलुं बुलुं सन्ध्या सान्त्वना बीत सक्सित ।
वल खयलं लिहाँ सात, ल्यूल्यू सापू महाजन
कृष्णजुं बासुरी पूथें सुलि पुपुं वया च्वन ।

किसानित न्हि–ज्यां ब्याकाः न्ह्याः न्ह्याः मचा मिसा तया
बुं लिहाँ वल आः मज्जां चन्द्र लू थें नगू ब्वया ।
"आ ला वयि" धका हर्ष "ज्या या वंह्म जिमी अबु"
कःमितय् मच्त न्यास्चागु बखान याय जि मफु ।

बासं च्वना सिमा पांत्ति झंगः पक्षी वया मुना
लोमंकल न्हिया दुःख सन्ध्यायागु तुतः ब्वना ।
न्हिच्छितक्क निभाः-तापं खयूँ खवाउँथाय् सुला च्वना
ब्वया जुल भुलूखा आः हाला उखे थुखे सना ।

चन्द्रमा नाप लाय् आशां लोमंका विरहानल
उफो-स्वां नं हथाय् चाचां भति भति ह्वया वल।
सन्ध्याया शान्तिया धालं भक्तयागु मने दित
इष्ट ईश्वरया थास प्रेमया आरती थित ।

बुद्धया स्तोत्र

"बुद्धधर्म, बौद्धशास्त्र, बुद्धधर्मया वंशावली बौद्ध चित्रविद्या नेपाल बुद्धधर्म बुद्धव्याप।रादि मूल मूलगू खँया पुथि" धका प्रकाशित जूगु मुकं बौद्ध सम्बन्धी पत्रिकाय् साहित्यिक लेखयात स्थान बीगु आशा मदया नं निराश मजुस्यें भाषाय् पद्य रचना प्रकाशित याकेत बिया च्छयागु लेखमध्ये 'बुद्धधर्म" पत्रिकाय् वार्णिक छन्दं सर्वप्रथम प्रकाशित जूगु श्लोक थ्व हे जुइ फु ।

थ्व ने. सं. १०४६ 'बुद्धधर्म' दँ २, अंक १ व २ स "छह्म नेपालवासीया बुद्धस्तुति" नामं प्रकाशित जूगु खः ।

जरा जन्म मृत्यु व्यथा आदियागु
महासागरे प्राणिनं छीय माःगु
खना जीव आपा असामर्थ जूया
सदानं हिला च्वंगु दुःखार्ति सीया ।

थमीगू सहाये पिता माम पुत्र
कका मित्र दाजू किजापिं कलत्र
तथा द्रव्य दर्बार राज्योपभोग
फुकं त्याग याना जुया वीतराग ।

दको द्वेष रागादि कामादियात

विचाराग्निया तेजनं भस्म यात

छिगू इन्द्रियैतं थवो ह्लाति काल

अले सत्य मालेत गूँसं छि छाल ।

कुचाया तपस्यां व अष्टाङ्ग योगं

अनङ्गं बिऊगू गुली कष्ट भोग

दकों वाकु चीना रती हे मभापा

लुया सम्यकानन्दया ज्ञान आपा ।

अनं लोक मुङ्का छिगू बोधिज्ञान

कृपा पूर्ण दृष्टि बिया छि समान

मसोसें व वर्णाश्रमाचार जात

अहिंसादि चर्या कना भिक्षु यात ।

थ्व हे 'बोधि' धैगू महा नां छुना छि

दक्वं सज्जनोपासकोपासिकापि

पुनर्जन्म-मृत्यु-व्यथाया अपार

समुद्रं विना कष्टनं यात पार ।

धन्यवाद पत्र

उकथं क्वत्यला तःगु नेपाल भाषाय् कलकत्ताय् च्वना मासिक पत्रिका प्रकाशित याःगुलिं हर्षं गदगद जुया मुक्त कण्ठं धर्मादित्य धर्माचार्ययात च्वयागु धन्यवाद पत्र, थ्व रचना 'बुद्धधर्म व नेपालभाषा' १०४७ अङ्क १ – २ सं 'धर्मादित्यया धर्म सेवा' धका प्रकाशित जुल ।

९० साले जाउला खये नेपाल भाषा प्रचार यापिं साहित्यिक व सहायकपिन्त सःता नेपाल भाषां च्वय् मते धका न्वाना हःगु कारण मध्ये थ्व नं छगू जूवन ।

यः बौद्ध सज्जन सुधारक कर्मवीर
कार्यक्षमी नियमपालक आर्य धीर
उत्साहशील नरपुङ्गव अग्रगण्य
धन्य प्रतिक्षण छितः जिगु धन्य धन्य!

बुद्धैगु नां जक दनी मदु वैगु सार
न्हू न्हूगु तामसिक धर्म खना प्रचार,
उद्योग यत्न अति यात सुधार जन्य,
ए देशया समय–पुत्र छि धन्य धन्य !

निर्जीव तुल्य जनया मृततुल्य भाषा
उत्थान यायत सदान दृढाभिलाषा
याना स्वदेशयित भक्ति तया अनन्य
निस्वार्थ भाव तल छि गुलि धन्य धन्य!

विद्या मदयक जनया गन धर्म धैगु,
निर्वाण उत्तमगु तक्क नँ दैगु दैगु,
विद्या प्रचार अकिँ छिछिगु धर्मया न्हो
याना छितः सफल यायिगु धन्य धन्य!

बाधा वे विघ्नतयसं प्रति पाद पादे
लाकेत अज्ज जुल दुःख बिया फसादे
बाधा छितः ति मदु, धीर छिजोह्म अन्य
हे अन्धकार तमया मत धन्य धन्य !

अज्ञानतायिगु मुले चिकुलां मतापं
द्योंपि अनेक जनतेत थनेगु तापं
धर्मैगु शंख पुल छि न्हियँ धन्य धन्य
एवं सहायक महाशयपिन्त धन्य !

वसन्त-वाणी

"बुद्ध धर्म" लयपौयात "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" नामं पिकाय् केगु अनुरोध सफल ज्वीवं साहित्यिक पद्य रचना थमं व पासापिसं व्छ्यगु याना। थ्व रचना वसन्त नामं "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" या दँ ३, अंक १-२ स प्रकाशित जूगु खः। ३ गू श्लोकया निगू पाद ब ४ गू श्लोक प्रकाशित याय्गु सम्पादकजुं योग्य मखना तोता बिया दीगु आ प्रकाशित याना।

जिगु नाम वसन्त जि कोकिलया
प्रिय मित्र सदा हितया, जि वया,
व गुनज्ञह्म कोकिल नं जक स्यू
अति पूर्णतया फुक मान जिगु।

शिशिराधम संगतया फलनं
यमलोक नियुक्त दिवाकर नं
जिगु पुण्य तथा शुभ कर्म-बलं
फुत पाप लिहाँ वल उत्तर लं।

शिशिरैगु असह्यागु निर्दयता
जुल नष्ट थनी फुत शीतलता
जिगु राज्यभरे मदु आदर जा
परयात अथें दुख बीह्मसिया।

छह्म तुच्छ सहायक खोपु दया
व तमोमय नीच खसूँ तपुया
जन दीन व कातर अल्छि मया
गन दुष्ट सभा छु जुयू अन धा ।

वन दुष्ट निकृष्टगु शीत–भय
वल आ सुख शान्ति सुधा समय
जिगु शासन काल यचू समतां
मदु पीडित तापयिगू ममतां ।

जि वया नवजीवन–शक्ति हया
प्रलय क्षय आ शिशिरस्थितिया
न खसू दु तोममय, खोपु मदु
न असह्यगु शीतल शीत–ऋतु ।

गुलि दक्व पुलांगु मभिगु थिति
फस धाकुनं याय समूल इति
नव जीव हनं नव वीर्य बिया
थन उन्नति याय महीतलया ।

फुत नाश समाप्त मभिगु थिति
पितकाय अमूल्यगु न्हगु मिति
जनयात जिगू उपदेश कने
व्यवहार निकृष्ट सुधार खने ।

वन काननयागु परिस्थिति शो
गुलि जीर्ण पुलांगु लता तरु–झो
जुल नष्ट अमोगु मदू कु–सभा
फुक न्हगु छवि परिशोधित आ ।

बन कुञ्ज अरण्य व पर्वतत
पचि बृक्ष लता व वनस्पतित
समलङ्कृत कोमल न्हगु चुलि
नव पङ्कज पल्लव लः–पुखुली

मृदु पल्लव शोभित रम्य बने
शुभ पुष्प सुगन्धित कुञ्ज दुने
दक कोकिल पक्षित थःगु शलं
जिगु कीर्तन यात नवीन बलं

ह्वय त्यंगु स्वांयात

थ्व रचना "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" या दँ ३, अंक ३/४ स प्रकाशित जूगु दु। "वसन्त" व थ्व "ह्वय त्यंगु स्वांयात" प्रकाशित जुस्यँलि "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" या पाठकपिंनि पत्रिका प्रति भाव जाया वः थें खन्य दत। गुलि ह्मस्यूपिसनं ह्मसीकः भाया जितः थः थःगु ज्ञान कनादिल।

परन्तु महाराज चन्द्रसंशेरं जितः ज्यै प्यना मिखा तल। धू बधू शुकवा खुनु सिंहदरवार बडामहारानीया चाकरी फाइह्म मुमायात न्यंका हल खनी। मामं न्वाना दिस्यँलि जि नं सतर्क जुय हे माल। बुद्ध धर्म व नेपाल भाषाया संपादकजु धर्मादित्य धर्माचार्य यात ब्याक खँ प्वंका व्छयाः रचना बिया व्छयागुया लेखकया नां पाका व्छया।

धारे छुयाय्त थन हां मन हे चकंक
आशां खनेंथ मनया फुक दुःख तंक
चोला छ सुँक अति सुन्दर रूप बोया
आश्चर्य विल्हल जि ला जुल छन्त सोया।

वा फय् निभा सहलपा छिमि मामँ छन्त
बोलंकल प्रकृति थःगु तया अनन्त
वो रूप यौवन दु थें छु छु छंगु दू ज्या
शंका निवारण जिगू खँ कना भती या।

सन्तापया प्रबल कारण खः अविद्या
छंके मदू सुकृत चेतन रूप विद्या
ज्या हे न उद्यम धयागु न थः दशा स्यू
खाली अनित्य तनया ममता छता दु।

रूपं प्रमत्त गुलि थःगु दशा मसोया
चोनी मखू पलख घोछि नँ छन्त पीया
वो रूप शक्ति गुलि दू हनिचा जुयेवं
बोनी फुना प्रिय अवश्य निभा बियेवं

उछोगयागु फल उत्तम रत्न सीका
आलस्य रोग अति भीषण जाल चीका
प्यंका तुति भ्रमर–हां रस कस्ति तोनी
मामां चुपा नल धका मथुया छ चोनी

लापा सहस्र शत हा भँब जा अनेक
वोया प्रतिक्षण अँप गुलि हिस्सि दय्क
प्याखँ ल्हुया रसनँ बादन गीत न्यंकी
छंके दको मधुरता रस रूप यंकी ।

मध्यान्हयागु अति पूगु निभा थियो स्यू
वोनी अले ऋन गना छिमि मामया ज्यू
यानाः ब्यु शीतल भचा छ चकङ्क होया
आ हे बिचाल–किचलं प्रति ताप छोया ।

होया बिचाल फतले थव [मामयागु
याःसा सुगन्ध फुक थायसँ थेनि माःगु
आपा बिचा थुयिकि मांयिगु ऋयातु भार
पुल्ये भचाफु, पुलसा जुयि जन्म सार ।

छंगू सुकर्म अति उत्तम, लोकँ सीयू
सम्मान दुर्लभगु माननँ छन्त बीयू
स्यंकेत थाकु यश जक्क कराल कालं
तोतेमते यश थुगू भव—इन्द्र जालं ।

विनय

"बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" स स्वपु, प्यपु रचना प्रकाशित जुयवं सिंहदरवारं ख्याना न्वाना हल। अथेसां भाषाया सेवा यायगु जोशं लेख गुप्त नामं बिया वछया। "तारा" धका उपनामं प्रकाशित जुल।

थ्व रचना छह्म भारतीं च्वःगु थें याना च्वया थःत स्वीकेगु प्रयास याना। व हे "बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा" स दँ ३ अंक ५-६ स प्रकाशित जुल। थ्व अंक लिपा पत्रिका हे सुथां लाक पितकाय मफया वन।

हे कृष्ण बिज्याकि तया करार
याना मदी खैमखु छिं विचार
स्वार्थी जिपिं ज्वी धुन हीन दीन
वोहे छिगू भारत थौं मलीन

थः देशयागू अभिमान मन्त
स्व जातिया आदर – भाव अन्त
थी थी विरोधैगु घनान्धकारं
याना थनी नाश अपा प्रकारं।

गीता छिगू ज्ञानयिगू भकारी
कीलं नया जक्क फुयी मुरारि,
ग्वाया छको छि करुणां ननानं
ईना बियादीसँ समस्त हानं ।

कर्तव्य सेना थव धर्म केना
आलस्य छेना शम - मार्ग येना
फुका बिया दुर्बलता जिमीगु
पार्थैत थें जिम्त नं शक्ति बीगु ।

किंवा जिपीं भारतया मचात
जुसां सदा सेवक छुँ बिषाद
बूगू मखूला भतिचा विचार
याना मदीगू करुणाऽवतार ?

स्यांपं थकायेगु थना थपक्क
खः दीनबन्धो छिगु कर्म जक्क
अनाथ वाना गन 'नाथ' मान ?
सर्वज्ञ, याये गुलि जि बखान !

पूर्णनारायण

कवि योगवीरसिंह "धर्मसार भाषाय्" अन्तिम पद "कालान्तरे जुल महाप्रभु योगवीर" तः थें श्री पूर्णनारायण प्रधान (सुब्बा) या नं तय् मास्ति वल खनी । तःक्लो धर्यादसेंलि च्वया बियागु —

थ्वो संसार असार सागर दथ्वी माया च्वना जाः प्यना
सारा जीवत मोह् यात छलनं लीला अनेकं क्यना,
त्वंका सागरया चिनोगु लख थ्वं तृष्णा ब्छ्येका बिल,
तृष्णार्ता जगतं सिखां मखन छुं इप्पः कना चाहिल ।

मायाया अति मोहिनी विषय-पाँय् झांया बलं च्वोफुना
योगैगू कदमं, विवेक नयनं, बैराग्य-पासा ज्वना,
पित्याः प्यास मदयक तृप्त जुयिकी निर्मल्य शान्ति मन,
याना दर्शन मानवैगु पुचले थः पूर्णनारायण ।

अहल्याया स्तोत्र

वयकः श्री पूर्णनारायण प्रधानजुँ छपु "देवी शतनाम स्तोत्र" च्वयादीगुली मात्राय् छिकेत लघु मालकि 'व' गुरु मालकि 'का' स्वचाका छन्द चिनादीगुलिं च्वया क्यनागु थ्व स्तोत्र—

जय ज्ञानगम्य प्रभो रावणारि,
नमस्कार याना छितः जिं मुरारि,
जि थें ज्याह्म पापी मिसा सुँ मदू खे
छि थें फूम्ह संसारया पाप फूके ।

मुनिं श्राप बीया जि पापीम्हयात
अति प्रेम ताया कृपा साप यात
महादेव देवैत तापाम्ह धाह्म
छिगू रूप शोये दतः जिं थ्व देहं

नुगःले ग्यलेमा छिगू प्रेम रूप
सदा शुद्ध भावं क्वः धागु खूप
थुली ज्वीव ला हे अनाथैह्म नाथ
जिगू ब्याक्क इच्छा जुया पूर्ण गात ।

उक्ति–उदाहरण

श्री गोरक्षबहादुरजुं चाणक्य नीति उल्था यायत जुया दीबले मौलिकताया महत्व ताया नैतिक उदाहरणया पुचः मुंकेगु उत्सुकतां आरम्भ यानागु—

मदु प्रभाव गुणे भति दोषया
जनमनोहरगू तिमिला दया
दुगु कलंक शशांकयिगू भति
गन फुके फत आदर ज्ञी मति ?

(१)

मनं त्विवं मनूतय्गु जूसा सिद्ध मनोरथ
सुवर्णे बास, स्वर्गे ताँ आतलें ला छुयेफत !

(२)

थः प्राण तुल्यह्म पुता पितिना गथे ब्छे,
हानं करार मतसें मनु–ख्वा गथे भ्वे ?
कैकेयि–कालयिगु जाल सदां अथेंतु
भूपाल राघव नृसिंह दयू अथें सु ?

(३)

चान्हं ह्लिनं क्षण भचा सुख भ्या मदू सां
आधा व बन्धन अपो भतुयात दूसां
मौका दुसा थवगु भाय सिवाय अन्य
ह्लागू मखू गुलि अमी अभिमान धन्य !

(४)

हे मचत !

ख जा मां धेम्ह सकलया उलि हे तःह्रं खः, तथापि जिगु लागी म्रचा बले बुबा मदुगुलि व दाजुपि नं नकतिनियापि हे जूगुलि बौयागु ज्या फुकं मामं जक याना दिये माला जिमि मांयात धात्थें तःचो भार लात । ह्लि ह्लिया भव-जाल गथि छको निको मां तस्सकं कुचाइ खनाः

अयोग्य पुत्र सन्तति
दया च्वना थ्व चेतना
मयागू बिचा म्हर्ति
कदापि मामया, खना ।

बिचा मयास्य मामया
कुकर्मया प्रथा लिना
छु सार छीगु जन्मया
खिचा सरी बुया सिना ।

फुसा अखण्ड सेवन
व मामयागु याय जा
थ्व देहया परिश्रमं
शरीर छी दुगू मजा ।

फुसा अनेक वर्णन
व मामयागु याय जा
गुणानुवाद कीर्तन
सरस्वती दुगू मजा।

फुसा घनिष्ठ प्रेम नं
व मामयागु याय जा
अनन्य भक्तिया मनं
नुगः थुगू दुगू मजा।

अकिं नुसा फुर्क च्वना
मचापिसं महाय्कुसें—
प्रधान प्रीति हे खना
बिचाल याय् छसिनिसें।

लिसः

पू मवंगु "सर्मिष्ठा" नाटकयागु छगू दृश्य, शुक्राचार्यंयाके आज्ञा कयाले छ्यें लिहाँ वनेत देवयानीयाके न्यं बले, देवयानीं कचयाके परिणय वयगु अभिलाषा पयंगुली कचयागु लिसः—

देवयानी प्रिये लानी तोता व्छ छं उगू बिचाः
धर्म कर्म मलोगू व कुकर्म यायत जी मछा ।

गथे छना च्वनी बेलय् अनेक ह्मगसे ह्मनी,
ह्मगसे यदि सुँ ग्यासा नुगः फाता पुला दनी ।

असत्य म्हंगु खःसानं असत्य स्वप्नया गती
जुल ग्याकुगु कर्मंगु फल सत्य अपा भति ।

अथे हे थुगु संसारे असारे फल कर्मया
सार खः थुगुया निर्म्मित चर्चा ज्वी पाप धर्मया ।

थुगु अनित्य संसार प्यन्हुयागु थ्व जीवन
सच्चिदानन्द दँगू खः कर्म–ख्यो तत्व–साधन ।

खुसिया गतिया तुल्य प्रत्येक जीवया गति
न्ह्याना च्वन बुलुं याकन सदाकाल उखे पती ।

गुखे व जल राशी थें सुख राशी स्वरूप द्यो
पापं चाःचा हिलूहीकी धर्म न्ह्याकी सुरुरु न्ह्यो ।

अन्तिम पद खः सानं व हें सकल जीवया
असंख्य काल पर्यन्त हीके फु दुःख साप् बिया ।

पापी पापं थ्व जीवैत, धर्म जीवनया जल
थ्यंका बी सागरे सुक्खे त्याका मलःयिगू बल ।

यदि याक्न उकीं जीवं लाकेगु जा दु सा मन
अनन्त काल पर्यन्त चिदानन्द सुस्वादन ।

स्वातले अल्प कालैत सतत धर्म धर्म हे
यायगु मन ज्या खँ खः यायगु भिगु कर्म हे ।

सिकालि लिउने लूयू लेखा यचुगु कीर्तिया
न्ह्योने बुयि सदां शान्ति धन्य धाय् धर्म धर्मया ।

गुरुदेव सदा पूज्य गुरुमां जान्ह्वी सम
अमि मचात थःशाख्य तता केहें ति उत्तम ।

उकीसनं छ जा धात्थें मचाबलेंनिसें कया
थौं तक जिगुहे मूले बोलन सत्य खं धया ।

ल्ह्वया फाना दना देना मचातले जिगू मुलय्
उखे थुखे जुया हाय्का स्वा मदुगु सना अले ।

बोलन जिगु ध्यानं आ अवस्था थ्यन यौवन
सा जःवना सदा काल लिहाँ वे बेलसं थन ।

प्रकृतिया कुथि छन्त ज्वना वया सिसा फल
मनोहर नस्वा स्वाल ढाँलागु स्यकि-पूत्रल ।

न्यास्वाया जिगु लाहाँत लाका क्या ह्मितू खना
ज्वना चुपा नया छंत थः केहें अबले खना ।

थौं व हे भावना स्यंका थुगु हे नुगलं अर्थे
पाणिग्रहण छंगू जा याय् फै जि गुकथं थथें ।

पशु पुरुषया भेद विवेक मदु, दु निसां
थ्व हे विवेक दृष्टि सी मनुष्यं त्यो मत्यो निसां ।

सीक सीकं मत्यो त्यो जा याय्गू मभिगु कर्म थः
स्वर्ग मर्त्य मलोगु खः पाशविक कर्म तुच्छ थ्व ।

मसीक जूगु छु भूल क्षमा ज्वीफु गनं गनं
सीकं याःगु भली दोष जुसि मखु क्षमा गनं ।

खजा छंगु ढिपी बल्ला, बल्ला मिसा ढिपी अर्थे
गुरु शुक्रैत नं स्यंका याके फु छु धया गथें ।

कैकेयि-जिद्दीया ऐसां बांमला परिणाम जा
झो व क्वेलं दुगू राज्य थः नाम भरतं मयाः ।

देवयानी जि थः केहें लुमंकि थुगु खं भचा
"हथें खथें खा-स्वले थोसां मचा जा हँसया मचा" ।

गुगु निन्दित ज्या उगुथा फल थ्व

"सर्मिष्ठा' बागु छगू दृश्ये कच थःगु छर्ये लिहाँ वने धुंकालि देवयानी मिसा जातिया पराधीनता व सिर्जनतय् अत्याचारे प्रोत्साहनया निन्दा याना थःत थमनं न्यंका हालिगु ।

क्षयकान्ति जुया शशिया वदन
प्रति कृष्ण तिथी मदुगू मखन
ऋन शुक्ल पुली खुगु थीगु खना
बिल सुन्दरतायित मान तना ।

गन देह छह्मं जुल व्याक्क मिखा
अन शासन ज्यायित द्वःछि–मिखा
ऋन पूर्ण प्रयोग जुया वल व
गुगु निन्दित ज्या उगुथा फल थ्व ।

दिनया परिवर्तन

श्री सुब्बा ऋद्धिबहादुर मल्लयागु गोर्खा भाषा (आः नेपाली भाषा) या सर्मिष्ठा धैंगु सकू सेकेण्ड क्लासे पाठच पुस्तक तया बिल। अबले हे सर्मिष्ठा नाटक च्वेगु मन जुया प्यंगू न्यागू दृश्य च्वयागु पू मवंनिगु छगू दृश्ये देवयानीया भ्वार्ति कोसः बिया व्छया तःह्म सर्मिष्ठां सुथे स्वाँ थ्वया च्वंबले हाःगु --

प्रातर्काले यचुगु गगने हेम वर्णेंह्म सूर्य
त्वीवो यायी दिन थन फुकं तेजनं दीप्त ब्याक्क
धैंगु आशां सकल खुसि ज्वी दैवया खं सुनांस्यू
धाय्वं पेना फुकबनँ इलां तोपुये फू सुपाच।

ख्यूंसे च्वंका भव दश दिशा तोपुया ख्यूं-सुपाचं
ईले बेले घुतुनु घुतुनुँ शब्द नेंका नँन्यागु
वाफय् वेका बिजुलि गुबलें पा, मि, गोंग, मलःनं
केना तत्ले फथि मखु अथें आश याये कदापि।

[२७]

लूया वैगू किचल मदुयू न्ह्यौ पुगू स्वर्गते ला
हानं सूर्द्यो मुसु मुसु न्हिला दक्व थासं चकंक
खः सां द्योया थुगु जगत–कासा दयेका ह्मितूगु
लीलासं वै खिउँ तुयुमिला चा व न्हि हित्तुहीला ।

दुःखीतय् ला लुमनि खिमिला, चा, सुखीया तुयू ह्मि
चिन्ता यायी हरघडि निशा मात्रायागु भुलूखां,
भालःचां जा म्हतु म्हयि सदां स्वच्छ आक्से निभा-द्यो
भापी प्राणीं गुगु उगु लुयी ईश्वरैगु करारं ।

ऐसा क्षीसं नत तुयुमिला ख्यूँमिला जक्क हे नं
इच्छा याय्मय्, अनुकरण याना मयूरैगु चाल,
वर्षा ज्वी वा गगन यचुयी वैगु वास्ता मतस्यें
जूजूगू स्वे फुक दिन समं याय्नु थः कृत्य–नृत्य ।

छगू स्वप्न

बि. सं. १९८५ माघ १९ गते कलकत्ताय् द्यना च्वनाबले दाजु मन्त घका ग्याक्क म्हना कसङ्ग न्ह्यलं चाया उबले च्वयागु–

हः सत्य ला मखु खनी जिगु भाग्य हायि,
धिक्कार स्वप्न गति शो, गुलि तापदायी
निद्रायिगु अधर चुम्वन याय्क याय्क
वं येन थःगु भवने जित जा मचाय्क।
बोया अनेक रमणीयगु दृश्य––माला
केना मनोहर व सुन्दर नाटच––शाला,
पार्थी अनेक रचनां जित साप छक्क
याना छु याय्त तल थें गुलि काल तक्क?
पर्दा हिल क्षण भरे "दुख काल" धाल,
"श्री पूज्य दाजुयिगु हे मरणंगु काल"
हे दैव शून्य दशदिग् फुक अन्धकार
शोकाग्नि कुण्ड दबुली जिजु देह–क्षार।
शोये गथे फयि अर्थे थुगु नम्र चित्तं
अन्यागु दृश्य भय बीगु अथे निमित्तं
प्रेम प्रकोप जटिलं जुल बज्र–पात
छचाना उकिं बिल लिपा सिल स्वप्न यात।
लीलामयीगु भव जाल व स्वप्न तुल्य
अल्पान्त खःगु मदया यदि सार–मूल्य
खोये मनंक भति हे दुखयागु धारं
आ हे थना ब्वु जगदीश, कृपा–विचारं।

गीता निर्गुण अध्याय

नित्य धयाथे भगवद्गीता पाठ यायगु, हानं द्वितीय अध्याय बी. ए. संस्कृतयात नं मानु जूगुलि निर्गुण अध्याययया छायाँ च्वयगु मन जुया च्वयागु ।

सञ्जयं धाल--

उगुकथं कृपां व्याप्त शिखाय् खोबि दु व्याकुल,
थथे विषाद यानहेत खँ मधुसूदनं छुल । १ ।

श्री भगवानं धाल--

गनं वल थुगु मोह छंके थ्व विषमय् थन,
अनार्य, स्वर्ग प्वाथीगु, अकीर्ति हैगु, अर्जुन । २ ।
क्लैब्य वाना व्वछ यः पार्थ, छाय मलो थुगु पहः
नुगःया क्षुद्र दौर्बल्य तोता दँ छ परन्तप । ३ ।

अर्जुनं धाल--

भीष्म व द्रोणपि नाप युद्धे मय् मधुसूदन,
पूजा याय् बहपि नाप, बाणं त्वाय् अरिसूदन । ४ ।
तःहं गुरुपित मस्यात सा जि
भिक्षा पवना नय् थन मालि सां भि,
स्यानाहरेमाःपित भोजयानां
ज्वी भोग, इच्छा, धन, हिं बुला न्हां । ५ ।

थ्व नं मसीया निगुली छु भिगु
त्यागू जिपिं वा जय ज्वी अमीगु
स्वाये मयः स्वैत सिका धयापिं
न्ह्योने अपिं हे धृतराष्ट्र–कार्यापिं । ६ ।

कार्पण्य दोषं बुलुगू स्वभावं
नेना छिके धर्म मथूगु भावं
छु श्रेय खः निश्चययगू क्यना ब्यु
छि थाय् वया शिष्ययित स्यना ब्यु । ७ ।

जिके भचा नं मखनानि पवीगु
व शोक नं इन्द्रिययात व्छीगु,
समृद्ध भूमी असपत्न राज्य
दु, ज्वी दु सां द्योपिनि नं महाद्यो । ८ ।

सञ्जयं धाल––

हृषीकेशंत नोवाना गुडाकेश परन्तप
"ल्वाये मखुत गोविन्द" धका च्वन जुया चुप । ९ ।
"भारतजु !" हृषीकेशं मुसूं न्हिला थ्व खँ अन
सेनापिं निखलः दत्थ्वी दिक्कम्हैत धया यन । १० ।

श्री भगवानं धाल––

दुःख ताया अशोच्यैगु काल छं ज्ञान खँ पित
वन व च्वनया सीकि शोक मकाम्ह पण्डित । ११ ।

मदुगू मखु धात्थें जा छ जि जुजु थपिं ह्मपा,
थ्व नं मखु कि छी ब्याक्क मदया वनिगू लिपा ।१२।

देहीयात थ्व देहे वै मचा, ल्याय्ह्म, बुह्मा ख जा
अथ्यन्तुं देह वै मेगु मोह् ज्वी मखु धीर जा ।१३।

विषय इन्द्रियं ज्यायि क्वा ख्वाउँ सुख दुःखत
लुयी फुयी अनित्यैगु सह या छं व भारत ! ।१४।

थुंकि व्यथा मता भ्या हे गुह्म खः पुरुषर्षभ,
सम दुःख सुखे धीर लो अमृतत्त्वयात व ।१५।

असत्या भाः मदू धात्थें सत्या मखु अभाव नं,
निस्तांया अन्त तक्कं व तत्वदर्शीपिसं खन ।१६।

अविनाशी धका सीकि गुह्म व्याप्त फुकय् थन,
उह्म अव्ययया नाश यायफुह्म मदु सुँ गनं ।१७।

अप्रमेय अनाशी व नित्यह्मया शरीर थ्व
अन्त ज्वीगु धका धागु, उकिं भारत, युद्ध थ ।१८।

थ्वैत स्यायिह्म वा सीह्म धका सुनां सुनां च्वनि,
अपिं छ्वत्ति मस्यूपिं खः स्याना सिका मखु वनि ।१९।

न जन्म ज्वी गुबलें सीह्म हे न,
दयी धैगू मदया खः न ह्मान
अजन्मा खः नित्य उत्थें पुराण
सी नं मखू देह जक्क नाश सानं ।२०।

स्यूम्हं नाश मजू नित्य उहा अजन्म अव्यय
गुकथं व पुरुषं पार्थ स्वैत स्याकी व स्यायि गय् ।२१।

तोती पुलां जीर्ण गथ्ये वसःत
न्हू न्हूगु मेजू मनुखं पुनेत
अथ्येन्तु थ्वायःगु शरीर वायि,
थ्व देह धारी हनं न्हूगु कायि ।२२।

थ्व प्यं थनि मबू शस्त्रं, थ्वयित अग्निनं मथः
न लसं सायःकुथी प्याकां, न थ्व फलं सुकां गन ।२३।

प्यंमदं थि मनः मा: नं मबू न गनकां गन,
नित्य फुकवनं थ्येन स्थिर मसं सनातन ।२४।

अव्यक्त मफु थ्वीकेत अविकार्य धया तल,
थथ्ये थ्वथित सीका छं शोक मयात सां जिल ।२५।

अथवा छं सदानं थ्व जुबुं सित्युं च्वनीम्ह धाय्
त्यना सां जा महाबाहू, मज्यू छं थ्वैगु शोक याय् ।२६।

जुक्व व निश्चयं सीमाः सिनालि निश्चयं बुयि
मजू मगाःगु खँयागु शोक मकायगु हे जुयि ।२७।

न्हापां अव्यक्त खः जीव, बिचे खने दु भारत,
सीकाली नं व अव्यक्त, उकिं छु शोक यायत ।२८।

आश्चर्य थ्यें थ्वैत खनी सुनानं
आश्चर्य थ्यें थ्वैगु कनी बखान
आश्चर्य हे थ्यैंगु न्यनी बयान
ताःसानं हानं मथू सुनानं । २९ ।

फुकैके च्वंह्म देही खः नित्य अवध्य, भारत,
उकिं थ्व जीवया निमित्त मलो छं शोक यायत । ३० ।

सोसां स्वधर्म हे छंगु लि चिलेगु छ बांमला,
धर्म युद्धसिकं मेगु मदु भि क्षत्रियेत ला । ३१ ।

थथ्ये थमन्तु चूलागु लुखा, खनीगु स्वर्गया
व क्षेत्री भाग्यवान्यात पाःवै पार्थ थ्व युद्धया । ३२ ।

थुगु छं धर्म-संग्राम मयासें च्वनसा खना,
पाप यायोह्म ज्वी धात्थें कीर्ति स्वधर्म स्यंवना । ३३ ।

लोकं अकीर्ति खँ ल्हायी मदिक्क छंगु तस्सकं,
मानय् च्वंपिन्त सीगू भि बरू अकीर्ति ज्वीसिकं । ३४ ।

ग्याना लिच्यूह्म ल्वाय्गूलि धका महारथीपिसं
भालपा छन्त याउँकी अपालं, मान याःपिसं । ३५ ।

आपा अवाच्य खं ल्हायी निन्दा यायि महीत नं,
छंगु सामथ्यया धाःसा छुतःह्म दुःख दै हनं ?

स्यासां दै स्वर्गया वास त्याःसा भोग दयी थन,
उकिं न्ह्याच्यु छ कौन्तेय, युद्ध यायत तया मन । ३७ ।

समान सुख दुःखय् ता लाभालाभय् जयाजये
अले छं युद्ध ुथिः पार्थ लायि मखु छ पापये । ३८ ।

थ्व सांख्य-ज्ञानया खःखँ आ योगयागु धाय् तिनि
थ्व बुद्धि दयवं पार्थ, कर्म बन्ध फुना वनि । ३९ ।

याकव्व सिति मवं छंति अःखः फले थुकि मयं,
थुगु धर्म भचां हे नं रक्षा यायि महाभयं । ४० ।

व्यवसायात्मिका बुद्धि छता हे, कुरुनन्दन,
अव्यवसायिकाया दै आपा कच्चा व अन्त नं । ४१ ।

गुगु थ्व स्वाँग खँ ल्हाबिं अज्ञानीं कर्मया फले
वेद–वाक्य धका पार्थ धायी मेता–मदूं अले । ४२ ।

स्वर्ग यःबिं दुबिं इच्छा जन्म मरण हैगु व
भोग ऐश्वर्य त्वीकीगु विशेष कर्म यदव यः । ४३ ।

आसक्त भोगऐश्वर्ये जूगुलिं तइगु चेतना
थाय काय मफू बुद्धि समाधि थास च्वंवना । ४४ ।

वेदं गुण स्वतां काल, छं स्वतां तोति अर्जुन,
निर्द्वन्द्व नित्य सत्वे च्वँ आत्मवान् त्याग का हनं । ४५ ।

गुलि ति ज्यः वयी तुंथीं लखं थाय् फुक जाःबले
उलि हे फुक वेदं वै ब्राम्हणपिन्त सःस्युले । ४६ ।

अधिकार दु कर्मे छं मदु फले कदापि नं
ज्वीमते फलया हेतु काय्मते छं अकर्म नं । ४७ ।

कर्म छं या च्वना योगे संग तोता धनञ्जय,
सिधः मधः समं खं खः योग सम समुच्चय । ४८ ।

कर्म जक अपा चीन्हें समबुद्धि जुयोसिकं
शरण बुद्धियोगे हुँ फल स्वंपि कवे निकं । ४९ ।

नितां चिली व बुद्धि ग्यः भि व मभिनया फल
उकिं छ योग पाखे ल्यु योग खः कर्म-कौशल । ५० ।

धात्थ्यें बुद्धि दु ज्ञानी नं तोता बी कर्मया फल
च्वफुना जन्मया बन्ध थाय् अनामय लाकल । ५१ ।

गबले छंगु बुद्धि व मोहयागु किचः फुयि
न्यने मानी व नेनागुं बिरक्त छ अले जुयि । ५२ ।

श्रुति ल्वाकः बकः बुद्धि समाधी निश्चलं स्थिर
थातय् सुंक च्वनेवं छ योगे ला वनि आखिर । ५३ ।

अर्जुनं धाल

समाधी थ्यं स्थितप्रज्ञा गुजाह्म जुयि व्यक्ति व
गुकथं स्थित धीं ल्हानाः च्वनाः जुयिगु केशव ? ।५४।

श्री भगवानं धाल-

त्वता च्छै ब्यावक वं पार्थ, मती लुया वयीगु खँ,
थः थमनं तु सन्तुष्ट स्थितधी जूह्म वैत खं । ५५ ।

मन भ्याः क्वमतू दुःखे इच्छा छप्ति सुखे मयाः
स्थितधी मुनि धा वैत सु रागन्त मचाः मग्या ।५६ ।

सुनां छुंया मयाः माया व, थ्व भिं व मभिंगुया
लय्ताः न द्वेष हे यायी, थातय् प्रज्ञा थ्यन वया । ५७ ।

काउंलि फुक थासं थः अङ्ग सालिगु थें गन,
इन्द्रिय विषयं साल, थातय् प्रज्ञा वया थ्यन । ५८ ।

विषय चोबुना वाः सां नय त्वन्य मयाह्मया
रस बाकि तु ाःथासा नं परंयात खँ म्हैक्य फ्वी । ५९ ।

याःसानं यत्न कौन्तेय, बुद्धि दुह्म मनुष्यनं
थ्व मनयात फ्वानाबी इन्द्रियत अस्योपिसं । ६० ।

त्यला क्वातुक ब्याकैत च्वना च्वंह्म जिके लिना
इन्द्रियैत बशेकास्यें थ्यन प्रज्ञा वयानि न्हाँ । ६१ ।

ध्यान विषयया याय्वं आसक्ति उगुंलि बुयि,
आसक्ति कामना हैबी कामनां क्रोध-तँ वयि । ६२ ।

क्रोधं वयीगु संमोहं, संमोह स्मृति लोमनि
स्मृति विना फुना ज्ञान, बुद्धि मंत कि ला स्यनि । ६३ ।

राग द्वष नितां फूह्म इन्द्रिय थः वशे दुह्म
विषये च्वंह्म सां आत्मा वशी जुया प्रसन्नह्म ।६४।

आनन्दे फुक्क दुःखेंगु, वैगु नाश जुया वनी
प्रसन्न चित्तया याकन बुद्धि बांलाका थाय् ज्वनी ।६५।

अयुक्तया मदू बुद्धि, अयुक्तया न भावना,
भावना मदया शान्ति व सुख वनी फुना ।६६।

मनं इन्द्रियया ल्यूल्यू थःगु सुरं वने दया
फसं नाँचा लखय फ्वाथें फ्वायी प्रजा छखे वया ।६७।

उकिं गुह्मं महाबाहु, फुककथं दक्वं चिना
इन्द्रिय विषयं तय् फै थातय् प्रज्ञा वया थ्यनाः ।६८।

सकल जीवया रात्री संयमी जाग्रतं हनी
मेपिं दँनी बले लाक्क रात्री तुल्य मुनि खनी ।६९।

च्वे थ्यंक जाःगू अचलं स्वना च्वँ
समुद्र पाखे खुसि गय् दुव्वायी
इच्छा सुया फुक्क अथें दुपीव,
कामी मखुह्मं जक शान्ति कायि ।७०।

काम इच्छा फुकं तोता गुह्म ज्वी फयि निस्पृह
निर्मम, निरहंकार, वं शान्ति म्वीक लाकयि ।७१।

थ्व ब्रम्हे थ्यंगु खः पार्थ, अन मोह मखू वयि
अनंलि अन्तकाले नं ब्रह्म निर्वाण लावयि ।७२।

थुलि सांख्य योग ।

सरस्वती माजु

२००२ साल तःकय् जिथाय् छ्यें बालं च्वना बिज्याह्म जुजुबाज्यायाथाय् आखः ब्वं वयिपिं नेवाः मचातय्त छ्यें वने त्येव श्री लेखनाथ पौडेलजुयागु नेपाली कविता ब्वंका तोता व्छैगु जिमि मांयात अति मयया "मथूगु भाषं छु जक हाय्का तंगु मचातय्त व जुजुं, अर्थ न व्यर्थ गीतगोविन्द" धैदीगु। उकिं थ्व श्लोक च्वया बिया मचातय्त हाय्केगु याका।

वागीश्वरी भोपुयि पालि जोना
जिपिं मचापिं जक फुक्क चोना
मसः मसः स्तोत्र लुमक्व बोने
ह्मीतं अपा ज्ञान जिमीत फोने।

तुयूगु बांला छिगु खवा–प्रभा थी
यचू तुयू वस्त्र तिसा दु थी–थी
ह्मिला मुसूहं अति हिस्सि दय्क
तुयूह्म हँय् ह्मे दिल साप ल्वेक।

वीणा दु ह्लाती स्वर सप्त थाय्त,
सफू कया दीगु दु शास्त्र ह्लाय्त,
हीकेत जोना जपमाः सदानं
आनन्द, चिद्, सत्यिगु चिं प्रमाणं।

तुयूगु खवा वस्त्र तुयूगु साप
ज्ञानैगु खः चिह्न तुयूगु राप
अज्ञानया ख्यूँ तम फुक्क–फाक्क
ज्ञानैगु तेजय् जुयि नाश ब्याक्क ।

तुयूह्म हँय् खः मन–ज्ञान थीह्म
छि वैत हे गैह्म म्हुत्वीसँ दीह्म
हे शुद्ध वाणी थ्व मनं हँसं थ्यें
सेना ब्यु भिं ल्येगु दुरू लखं थ्यें ।

बीणा सफू गान व ज्ञानया खँ
रूद्राक्ष माला जुल ध्यानया लँ
संगीत विद्या व विवेक–खानी
छथाय् दुस्येंली मदु मेगु मानि
सरस्वती माजु जिपिं मचापिं
मत्यो व त्यो भ्याः भतिचा मचाःपिं

कंका मस्यूपिंगु नुगः–भिखा आ
मेच्वे छि चोना करूणा दया या ।

गुरू व मां ब्वा फुक मान्यपिंगु
सदां तया आदर अं'गु भिंगु
शिक्षा कया थ्वाथुक येक येक
जुयांत ब्यू बुद्धि मती विवेक ।

थुलिचा

(लिद्या)

यः कृष्ण !

मातृभाषा उत्थान यज्ञया जिमि आचाजु स्वर्गीय कृष्णलालजु खः। वयक मुजफरपुरे च्वना आखः व्वना दी–बले फुक पत्र मातृभाषां च्वया दीगु। उबले हे वयकःयात छपौ छन्दे च्वयागु खः थुगु–

छिगू शुद्धगू स्नेहया एकनास्र
जितः पत्ररूपं जुऊगू प्रकाश
खना धन्यवादादि याना छितः जिं
सदां मित्रया प्रेमप्यासी जुया जिं।

जि सामान्य छुं हे मस्यू मूर्खयाके
ततः हुंगु आशा तया छि विपत्राके
जिगु क्षुद्र आत्मा सदानं विकास
जुयीला धका धैगु खँका छि आश।

उकिं जिं थ्व आत्मा तया साक्षी पासा
बलं फक्व जिं नं थ्व नेपाल–भाषा
थकायेत उद्योग वाय्या विचार
तया जिं छि लिस्यें प्रतिज्ञा करार।

परं दुःख तायां पुसे च्वंगु धाये
जुया माक्क खँ ज्या मजू ध्या मचाहे,
छन्हू नाप लासा खुन्हू छक्वय लात
अंकि छीगु ज्या अज्ज थातय् भलात ।

थदः भाय् भचा जक्क सां छुं सुधार
थ्व देहं फुसा याय् जुयू जन्म सार,
धका भालपा मित्र आधार तायां
परं दुष्ट देवं तलः छीत फाया ।

थुकिया लिसः वयकः कृष्णलालजुं पद्ये थथे च्वया दिल-

परं दुःखया खं थुली जक्क जूल,
मजूलः धया थें सदा जूल भूल,
गुगू पुण्य कर्म थुगू जन्म लूल,
थुकी भाः मयीवं सदा भीं मजूल ।

थथे हे खनी कर्मया खल थूल
थुकी हे खनी लोकया दुःख मूल
मजूलः धका तोत्य माय्वं मथूल
थ्व भाःपी मकय् वं सदा भीं मजूल ।

छिगू सत्य आत्मा छिगू वो करार
खना दङ्गः जूलः जि जा बेकरार
छिगू शुद्ध आत्मां थनी फःगु माल
सदा इष्टदेवं पुरे याय याल ।

स्वागत

श्री शंकरलाल श्रेष्ठजु डाक्टर पास बीत कलकत्ताय् च्वना ब्वनादी बले कलकत्ता वनागु अवसरे ३-२-२९ इ. सं. खुनु यात दीगु स्वागत—

ता दतः थ्व नगरे जि वयागु
हर्षपूर्ण छिगु ख्वा मखनागु
मित्र-दर्शन छिगू जिनँ याये
पूर्ण स्वागत छिगू थन याये।

ता दतः छगु छि-पौ मब्वनागु
ता दतः विकल जी मन जूगु
रात्रि चन्द्र मवस्यें रवि वो थ्यें
पूर्ण स्वागत छिगू थन याये।

जीवनैगु फुक कुं लुममंका
चिन्तनैगु फुक घा थन लंका
छी मुना हृदययागु खँ ह्लाये
पूर्ण स्वागत छिगू थन याये।

प्रेमया जक मुले ब्वहलंपिं
साःगु शान्तियिगु मू-दुरु त्वंपिं
मस्त थें, क्षणिक सां सुखसीये
पूर्ण स्वागत छिगू थन याये।

ह्लाय्कने हृदयया छिगु खूप
देशया थन नँ स्वे प्रतिरूप
मित्र बन्धु सकलें थन सोये
पूर्ण स्वागत छिगू थन याये।

स्वागत यानागु दीमुयात धन्यवाद यानागु भाषां ज्वबा
क्वचनागु ख्व ख :—

छुं मस्यूह्म छह्म तुच्छह्म पासा
नाप लाः कथं यै पुगु भाषा
नेंकादीगुलि शंकरलाल,
कोटि कोटि जिगु धन्य अपाल ।

देशया प्रति गुलीत महान
भाव भक्ति दुह्म रत्न समान
खः छि मित्रवर शंकरलाल,
धाएगु जिं सरस धन्य अपाल ।

थःगु मातृभूमियागु हाल
छिगु हे हृदये दुथ्यंक वाल
कि चाबी, अले शंकरलाल,
तलसा बिचाल, धन्य अपाल ।

ज्या ज्वना गुगु बिदेश छि क्वाल
पूगतां सफल ज्वी उगु म्हल
देशयात भति शंकरलाल,
छिं स्वये फत कि धन्य अपाल ।

पत्र

लां लां पत्र च्वये मफुगुंलि श्री शंकरलालजुं कलकत्ता थथ्ये च्वया हया दिल--

नेपालया सिचुगु फय् जल खवाउँ सागु
खबो वृक्ष शोभित बिहङ्गम बापि भिगु
लँ शान्ति पूर्ण मदु भीड मनुष्ययागु
थो प्रेम पूर्ण सिनरी रमणीय जूगु
टावर् पुचू दुगु कलेज सुदर्शनीय
तोता बया फुक अहा, गन काय हाय,
दुर्भाग्यबा प्रबलतां थन थ्यंक थ्यंसां
थो दुःख हीन सुख भूमि सुदूर थ्यंसां
जि मित्र दर्शन सुधा गबलें मतों सां
पौ प्रेम पूर्णगु छिगू थन जक थ्यंसां
पासां सुशोभित जि देश मने सँ खंसा
सूभाग्य मानि थन ज्वीफु जि हे मजूसा!

"चन्द्रज्योति प्रकाशं चा हे ज्वी रमणीय
मित्र प्रेम प्रकाशनं दुख हे सुख सहनीय"

उकिया लिसः च्वया व्छयागु ध्व--

छिगु पौ कुचु यः पासा, छिगु भाषा गुली सिवु
मचू छ फुति नं भाव यचु छिगु नुगः पिचु ।

न्ह्योने दुसा ह्मिबःसाया उलि क्वीके मदू बिन्ना
तुत्तुतुं नाप ला लासा पासा जूसां गुंलि कुचाः।

यःगु धैगु मदै च्वंसा ह्मये मास्ति वयी खनी
बाया च्वन्ये बले पासा धुवांधू लुमना च्वनि।

पत्रे स्वये मखं सानं हृदये जा मस्यं खनी
जिगु थास छिके ब्यावक, छिगु जिके गथे दनि।

शरीर क्वीगु तापा सां मन सत्ती अपा भति
मनब्बाय् फु मति तं थाय् त्याका बिजुलिया गति ।

पास जुयालि याक्नं छि लिक्वायिगु दु आसिका,
अलेला नाप नापं ज्वी बाय् माःसा बाय् लिपा सिका।

पुकार

स्वर्गीय विक्रमानन्द वैद्यजु डाक्टर ब्वना दी बले कलकत्तां च्वया हया दीगु थ्व, "दुःखार्त" धका थःत थवनं धया--

दुःखार्त— "असार जीवनयिगु सार चीज
मनैगु भूषण व तनैगु शक्ति
दुखैगु नाशक व सुखैगु वर्धक
छु वस्तु यः ईश्वर थो छु बस्तु ?

ईश्वर— 'बैकुण्ठ, गोविन्द व मुक्ति, चूडा,
गोरक्ष, शंकर व भवानि, दुर्गा,
मित्रादि ५ रत्नैगु सुदृढगु प्रेम,
दुःखीह्म प्राणी, थुगु खः व वस्तु।"

दुःखार्त— "थुलि मित्र विना नत स्वर्ग जि यः
नत मर्त्य यथी नत जीवन हे,
थुलि मित्र लिस्यें परमास्पद नं
थन पूजन याय् अति उत्सुकनं।"

---

५ श्री बैकुण्ठप्रसाद, श्री गोविन्दराज, श्री मुक्तिबहादुर, श्री चूडानन्द, श्री गोरक्षबहादुर, श्री शंकरलाल, श्री भवानीभक्त, श्री दुर्गाबहादुर,

उकी लिस: थथे च्वया च्छया--

"जन्म जुयेवं मरण अवश्य,
तथापि आपा खँय् छी वश्य
सिना वनाली गन भी नियम
सुहृद् भाव वा सुदृढगु प्रेम ?
माँया माया नारी-स्नेह
बुलुया वनीगु तोत्यव देह,
मित्रया प्रेम गन तक ब्वात
कृष्ण★ सिकालि छीसं छुयात ?
सुदृढ प्रेम स्नेह व माया
यदि खः धाःसा स्वार्थच्छाया
देह लिस्ये तुँ सिना वनी सा
याम् मखु छीसं टःटा पासा ।"

★कृष्ण-स्वर्गीय कृष्णलालजु

प्रत्युत्तरे श्री विक्रमानन्दजुं च्वया हया दीगु ५।

सर्वज्ञा ज्ञानपुञ्जी छि जगतभाषणमोहिनी
अरविन्दासने दीह्म अम्बिका छि नमो नमः।
कृष्णयात□ छीसं छु याये ?

यम करात कालैगु पाशं मुक्त जुयीगु ला
प्रकृति लङ्घना ज्वीगु अतः ज्वीगु ख हे मखु।
तथापि– वदन मन्दिर हृत्कमले दले

भ्रमर वत् सहतैगु जुसां तबि
गगनगुञ्जन शब्द थुकी दुने
प्रकट अद्य तकं मदुसां तबि
प्रिय सुहृद्वर कृष्णनं दँः धका
अति सुमन्द व स्वादुतरं सलं
झटिति छीत व सूक्ष्मगु वायवं
खन्यदु ब्यूगु व चिन्ह भतो जुसां
गन विहङ्गम नस्वर पञ्जलं
ब्यल सुटुक्क विना अति उत्सुकं
अन तु सौहृद भङ्ग जुयीगु सां
मजुल खबंर वन्हि व वायुया

□स्वर्गीय श्री कृष्णलाल जुयात

यः बैकुण्ठ !

जुल पत्र थनी चिर वाञ्छितगु
जिगु हस्ततले अति भिं लनये,
अल्प हर्षन लोलुप हे जुल स्यू,
प्रिय मिष्टरयागु हितैगु खँये ।

थुगु कान्ति-छटां थन जिम्गु मन
तम पार यना घन दुस्सहगु,
अल्प बोध बिया क्वचन शान्ति रस
जननी ऋण नं जक दुस्तरगु ।

बरु पार यना ऋणितेत हनं
भति ज्ञान बिया भति साहस नं
कर रूप शरं शर छेदन या
वज्र रूप सुधां अनुलेपन या ।

हानं तोटक छन्दे लिसः च्वया च्छय गु थ्व-

अथेसा— नर जन्म कया धरणीतलसं
गन पात जुलः जननी जठरं
शत कोटि उपाय तथा जतनं
यमनं ज्वन्यवं मवनीह्म गुह्म!

नर जन्म कया प्यन्हु जक्क जुसां
गुलि फक्क विलाश मयाथि सुनां
तदपि क्षणभङ्गुर देह कया
वन मोज मजां गुह्म तृप्त जुया?

नर जन्म कया थव देश भचा
बल बुद्धि तथा करमं थमका
यदि सा थुगु चेतनरत्न वया
दुगु वा मदुगु निगुली गुलि पा?

नर जन्म कया थव देश थन
अतएव तनं व मनं वचनं
थकया थ्व अनित्य तनं नर छं
यश नित्यगु अर्जन या जतनं !

यः विक्रम !—भति भति अवकाशे तुच्छ दुःखी लुमंका
अमृतमयगु वाणीं ब्याक घा—ताप तंका
दिल अति करुणां थौं मित्रपिं धन्य धन्य!
मदु थन धन पासा-तुल्य ज्याय् ग्योगु अन्य।

द्यने गात

पासापिं मध्ये श्री गोरक्षबहादुरजु नं तसकं भ थ्व रचनाय् ह्लापांया निपु श्लोक जि च्वया बियागुलिं श्लोक वयकलं च्वया दीगु खः।

द्यने गात पासा, न्ह्यलं नाश यात,
मिखा छं कना शो तुईलः लिबात,
दँ रे दँ गुली मू पुला जक्क चोना
छको शो कतःपि पिने थय्क वोना।
दको लोक शो शो निभाले तुयीसे
झुः धाय्क जूगू जिगूम्हे पियीसे
च्वना वोल पासा, गथे ज्वी सुमूक
थथे हे द्यनां बाह्लि सोफ. लुमूक ?
छिमेकी दको सूथ–कर्मादि धुंका
पिना चोन थः ब्वीं पुसा ज्यामि मुंका
थुकीयागु सामा दयू इम्त पक्का
नया प्वा फुदंका तया ज्वीन धक्काः।
स्यना चोन बूँ झी गन्ताय् मदू न्हां
वयाः बूँ मज्यासा कन्हे झी बनी नां,
लिबाके मते झट्ट ज्या यात धाःसा
सफू थःगु भाषाय् च्वया बीनि खासा।

भवानीया स्तोत्र

श्री भवानीभक्त सिंह (आः डाक्टर) यात छको नेपालभाषा प्रति गोर्षाभाषा (आः नेपालीभाषा) प्रेमीपिसं याःगु घृणां तःचकं आधात जुल। थःथाय् छचें नेपालीभाषा जक ल्हायिपिं मुन्सी खलके नेपालभाषा ह्लापां थः नाला दीम्ह श्री भवानीभक्त हे जुइ फु। जिमि 'गुरु पंक्ति' वसपोल लक्ष्मीसुनन्दजुया शारदा स्तोत्र यागु प्रेरणां वयकलं भुजङ्गप्रयात छन्दे भवानीया स्तोत्र च्वयत चेष्टा याना दीगु-यात, भाव वयकःयागु तया छुं संशोधन याना च्वयागु थ्व।

छुकाये जप ध्यान मुद्रा व यन्त्र
जितः ला भयः वेद वेदान्त तन्त्र,
छि खंके धुनः जिं जिगू भाग्य भारि
गपाय्चो हिसी दूंह्म देवी कुमारी।

गुली चाउला जिं खना यक्व भेष
सुनां हे मया शो, जिगु दुःख शेष,
छि हे जक्क बाकी दनी देवि, आशा
फुयी जन्म सिंत्ति दया छि मयाःसा।

वसः ह्याङगु बांला शरद्चन्द्र आभा
गपाय्चो फुः धाय्क थीगू दु भःभा
मुसूहूं ह्लिला छि छको स्वैगु आशं
अति प्रेम याना वया ह्लि हयासं ।

अनेक प्रपञ्चैगु खँ ज्या कदापि
भसः थवं दयेके धका देवि भापि,
नुगःले मि छोःगू गुली बिन्ति याये
सिलःखवा खनेवं म्हुतुं जिं छु धाये ।

सदां शान्ति-धाः हायका छि कृपानं
दको भोग इच्छा फुका ब्यू ननानं,
कृपा या दया या मदू मेव आश
सि हे स्यू मयाय्वं जुयू सर्वनाश ।

जि आ साब लाथे जुयां भिह्म ज्वीला,
जि आशा बला थें जुयां भि मज्वीला
दया या, दया या, दया–यादया मा
दया यादया याद, या याद याय्मा ।

मुना या सदां शास्त्र विद्या प्रचार

श्री भवानीभक्त सिंहजुया हानं मेगु छपु भुगङ्गप्रयात छन्दे च्वयेगु प्रयासे गुहालि बियागु थ्व खः—

मुना या सदा शास्त्र विद्या प्रचार
खने दै अल्ये लोकयागू सुधार
तया आश थःगू तया धर्म थःगु
मयासें मज्यू न्हां थ्व खः कार्य ऋीगु ।

निन्हूयागु जन्मे गुली दुःख सीगु
धका जूह्म मूखैंगु ह्लाति छु ज्वीगु ?
कतः यागु भि ज्याय् थुगू ज्यान पाना
सिना हूंथुगू जन्मया सार याना ।

मजोला धका ग्याय मा ह्लां कदापि,
जुयू सिद्ध अन्त्ये धका नित्य भापि
मतोता सदां थःगु कर्तव्य यासा
सिधै ब्यावक धात्थें निसंदेह पासा

दको दुःखया कारण स्वार्थ सीका
अकर्तव्य ज्याखैत छिन्न्याकु चीका
सदा शास्त्र विद्यायिगू दान याना
छता नित्य भिगू यश प्राप्त या न्हां ।

फलैगू मयायेगु इच्छा कदापि
धका धागु शिक्षा सदा श्रेष्ठ भापि,
भवानी लुमंका मतोतेगु कर्म
तया धैर्य उत्साह उद्योग धर्म ।

वियोगिनीया विलाप

पासा भवानीभक्त सिंह डाक्टरी ब्वनेत कलकत्ताय् दिया च्वंबले बि.सं. १९८५ साल ताकय् वयकःया श्रीमतीं बिया हयादीगु पत्र धका न्यंका बिया दिसं धका श्री विक्रमानंन्दजुयात च्वया छ्वया बियागु थ्व–

वयिन ऋतु बसन्त प्राणनाथं लुमंकी,
वयि फस मदनैगू पुष्प-वृक्षैत संकी,
नव चुलि कुसुमं छाय्पी सिमायात दंक
कुसुम उगु कया कामं कयेकी मखंक ।

नुगल जिगु तछ्याय् वेदन स्वैत केने
मन जिगु अति खोयू जिं गथे काल छेने,
प्रभु दिल अन देहैगु व्यथा नाश याय्त
जतन व उपचार व्याक्क लीका लिछ्यात्

थन जिगु मनया घाःया सुनां यायि वःसः
मन व वदनया घाः ज्वी मखू एकनाश
मफु मदनयिगू घाःघाः सहःयाय् गुलीयाय्
प्रिय भति करुणा नं स्वैदिसं जिं छता धाय् ।

न मि फस विजुलीया शस्त्र अस्त्रैगु छाःगु
यदि छिगु उपकारं लाय् फुसां घाल लागु
मफु जिगु नुगलैगू स्वःनया घाल लंके
बरू छि थनि लि छाःसा दर्शनं ताप तंके ।

'कृपा या' व 'अविद्यायाअन्धकार'

श्री चूडानन्द वैद्यजु (ऐडिशनल सेक्रेटरी अर्थ विभाग) पासापि दक्कयात मक्का ग्वाका दीम्ह सां छचों सुचुके मा:थाय्यांत धत्थें लिचिला दी स:म्ह लिज्ञां दुम्ह जुया दीगुलि गनं न्ह्येचिला मदी। वयकलं निबन्ध, कहानी जक आपा यानाच्वया दीगु ख:सां कविता निपु जिके लुया व:गु वचन कया प्रकाशित यानागु थ्व-

छपु

कृपा या !

मुना चोन आकाशसं मेघ–जाल
वया चोन संसार सं अन्धकार,
प्रिये छाय पीका तयागू लुखा सं
लुखा खं अति त्यानुल: शो लुखा खँ।

न्हिने जा जि ज्यां लीमलायेक जूया
उकिं छन्त न्हां जिं लुमंके मफः या
थ्व सुन्सान सामे ज्वरीया घडी ला
विना छंगु यादं मफू चोन्ये जीला।

थथ्ये हे जितः छं लुखा हे मखंसा
अहो जिं छूयोयगु ख्वा हे मक्यं सा
गुली तक्क पीगू स्वया जक्क छाँया
कृपा या कृपा या ख्युयिनः कृपा या।

निपु

अविद्याया अन्धकार

थ्वयक: श्री वैद्यजुयागु निबन्ध आपालं जिक्वय दुगु ख: फुक फाक १९९७ सालया ,'पूर्णाहुती" नौ जुल । थमं नं दक्व लेख कविता विशेष याना निबन्ध कल्य कोछा–प्वालय् दुन्ये नं सुला सुला थ्व हे पर्वय् "स्वाहा" "स्वाहा" याना दिल । दक्व थुलिचा हे ख:

देशोन्नती जुइ अहो गन थय् हि जूसा
उद्योग व्यर्थ फुक ज्ञान भती मब्यू सा
वो चन्द्रज्योति बिजुलीं छु जुयो हजारं
अज्ञानया अटल ज्वी गन अन्धकार ।

देशोन्नती जुइ गथ्ये गन दै अविद्या
कारण जुयी गन आपा भययागु विद्या
अज्ञान हे सकलया जुयि मान सार
अज्ञानया अटल ज्वी गन अन्धकार ।

विद्या मदू धन मदू मदू देशभक्त
अज्ञान सं शङ्कल देश सदा खुरुत्त
हा दैव थो गति खना जुल फुक्क हार
गुल्ले वनी थ्व मसिया गन अन्धकार ।

निर्वाण

श्री बद्रीमानजु स्कूलया पासा मखुसां श्रीकृष्णलालजुं म्हसीका बिया दिया, पद्य च्वयगु स्यना बिया दीम्ह नेपालभाषा प्रेमीम्ह पासा खः । वयकःया "इन्दुनाद" धका नां हिलगु उत्सुकता दुगु सिया च्वनागुलिं वयकः मदयधुंका नाँ हिला बियागु खः । वयकः इन्दु-नादया स्वपुजक रचना जिक्व दुगु थन प्रकाश यानाबिया । सुं मातृ भाषा प्रेमी पासापिसं वयकया मेगु रचना दुसा पिदन्यगु यानाबियमाल ।

थुखे छको निगा साथ स्वं दी ला छि मिखा कना
गन व शान्ति दै धात्थें जिगु आत्मा जिके तना ?
मदु माला स्वयां मेथाय् हिकः दंक उखें थुखें
सुमेरु पर्वते चोकाय् वनीह्म गुह्मखें सुखें ?

वहे निर्वाण पाखे ऊ सुगन्ध धर्मया फलं
अयसा वनेनु ऊखये हे थत्थें ब्वेला पपू-बलं !
मयास्यें ममता दोमन् राहदानी विवेकया
वे फक्व वंगु खास्गू बास् मन पलेस्वां मती तया ।

भगवान् बुद्ध

श्री इन्दुनाद धयाह्म श्री बद्रीमानजुयागु थ्व रचना "बुद्ध धर्म" दँ ३ अंक १-२ सं. प्रकाशित जूगु दु।

मदुह्म विषय-तृष्णा भ्या भचा मोहमान
तिमिरमय पुनीया चन्द्रमा हे समान,
धरम रस बिया यंकेह्म निर्वाण पाखे
नकतिनि लुल शान्ति स्वैदिसँ पूर्व पाखे।

सुकृत मन पुनीया शुद्ध वो बुद्धमेधा
अमृत रसन न्ह्यू खवाःचन्द्रमा थें ऋः धाः
जतन मदु छु याय् जि पाप-तापं हियील
सुथ जुल गुलि ह्येने याकन दँ ह्यो तुयील।

मुनिवर वचने भिं मेगु छुं आस् मदय्क
मन धन सकतां छाय् नू प्रज्ञा-तृप्ति दय्क
त्रिविध विपति भ्रान्ति चो न हर्षे न खवाख्यूं
विष रस मफु थो हे बोधिसत्वैत मृत्युं।

जिगु मन छिगु पाली सुंकु तुं पी मब्वासा
उकिसन शम दःसा थो छता जक्क खासा
स्थिर जुयी मखु धात्थें स्वार्थ छाया जुभन्या
दुख जक सिय माली वोनसा ल्यू थ्व मन्या

शरण छह्म व हे खः भर् कया खूब् पत्यारं
मधुर अमृत न्ये न्ये सा मती होसियारं
परम रतन धै तःगु दुर्बोध बेदं
अहह छिगु दयां हे ज्ञान् थिके सां दँ हे दं।

जिन्दगीया तूफान

श्व नं श्री इन्दुनादजुया कविता खः ।

गय् तोपुया वयिगु पेंगु दिशां तुफान् ख्युं
फ्रीके अथें मन दक्को विषये सदां ख्युं,
वोयी वनी प्रकृतिया सुख बन्द याना
धूलं फसं सकल प्राणि–मिखैत स्याना,
स्येंका वने छिगु मती जग भिंगु भा भा
जूसां तबी जनमनोहर भ्रृष्टि–शोभा
तूफान थो थनि मदय्क मगागु ऐन
अथसां तबी गुखुनु जक्क व शान्ति वैन ?
वो शान्ति मा मजिल मेगु विलास चैन
ए, पाप–ध्याचल–दश्वी चुलुया जि दैन,
भिंपि मदू जगत लोभि व पापि जक्क
शो शों मिखां मन जिगू जुल दैव, छक्क
हे दैव छं जक जितः गुलि दुःख बीगु ?
व्है चवंगु स्वां मुखु चिना गुलि तक्क सीगु,
सुक्खं वया दुख छको नुगले मब्यूसा
मल्ता मलम् जुयिगु ला दुःख खूब हियूसा
लुं सीगु ज्या छिगु खना कुछ काम लीले
ईले ब्यले मरण ब्याधि ग्रहं सरीले
दुःखैत तुं लित व्छयां सुख–खवा मन्ह्यूसा
हे दैव ! छिं शरण कैब्यु ननांन ज्यूसा

देवी शतनाम स्तोत्र

वयकः श्री पूर्णनारायण प्रधानजु अबलय् छम्ह सामान्य कारिन्दा कथंम्ह पर्वःनेवाः नेपाः भाय कथँहंक ल्हाय नापं मसःम्ह जुया दिया नं जिमित उत्साह बियगु हे मुख्य ता तया थुकथं नुगः दुन्ये निस्यँयागु मातृभाषा प्रति तचोगु श्रद्धा क्यना दिया छन्दय् चिना दीगु थ्व "शत-नाम" या छि थाथ् तक्क संशोधन याना बियागु खः । लिपा थ्व स्तोत्र 'बुद्ध--धर्म व नेपाल भाषा" या दँ ३ अङ्क ५ व ६ सं "हे देवी" ! धका प्रकाश जुल, गुकी भिनिपुगु अन्त्यगु श्लोक पिमदन । आः व नं तया बियागु दु ।

भो मातर्जगदीश्वरी जनकजा नित्या जनद्धारिणी
इद्राणी प्रिय भक्तया मनमयी, संसारया कारिणी
काली छी शिरमालिका शशिधरा नन्दा व मातेश्वरी
कल्याणी छलपोलया चरणया ब्यू भक्ति ज्ञानेश्वरी ।

भूमी भूवन सोंगुया भगवती कृष्णा व कृष्णप्रिया
पूजा भाव छुँ हे मजू हजुरया पापीह्म जी हे जुया
आपा दुःख सिया वया छि शरणे नेना बिज्याहुं थुलि
सूना हे न विचार यागु मछुतः पित्याक चोने गुलि ।

लाहाती दु सुधा सदा विजयदा उद्धार याये धका
जोना चाउलि भक्तवत्सल सु दै छी थें दया दुह्म का
कालिन्दी त्रिपुरा शुभ्रा भवधरा हे रक्तवीजासना
कामा कान्तिलयेश्वरी अभयदा छी जूह्म सिंहासन ।

कौमारी भुवनेश्वरी गिरिसुता माता भवानी थनं
मातङ्गी बगलामुखी शिवदुती दाक्षिण्यकाली हनं
भद्रा व त्रिपुरा उमा सकलया मा राजराजेश्वरी
दुर्गा दुर्गतिहारिणी गुणवती गौरी व माहेश्वरी ।

बाराही शुभदा सती तव दया अम्बा व कात्यायणी
शक्ती केवल हर्षदा भजन ला याये व नारायणी
श्रीधात्री छित कंस नं ज्वन बले केना छि भारी वल
आकाशे धुल तेजधुज्ज छिगु जा माया धका नां तल ।

हेमाद्री हन मङ्गला अनं लिया विज्ञान रूपा जया
ब्राह्मी चन्द्रमुखी छि दुःखहरणी चण्डी त्रिमूर्ति लया
भक्तेशा कमलासना मणिपुरे चोनोह्म हंसासना
सावित्री मनकामना हृदयया पद्मा व पद्मासना ।

रक्षाया थन भीषणा भवभया छी सुन्दरी भोगदा
श्यामाङ्गी शरणे कया जित दया या वैष्णवी मुक्तिदा
ह्मघाथे दुष्ट जसां व पुत्र वन ला तोती मखू मामन
लोकय् गां खलगोलया चरण थौं तोता वने जि गन

वो कामाख्य चलपर्वतादि गमने छी नन्दिनी षोड़शी
सौम्या कामकला प्रिया सुरनदी भीमा रमा तामसी
अज्ञानान्ध जि जाह्नवी शरण का छीं माधवी चण्डिका
वैदेही भव–सिन्धु पार जुयिकी तारा मघा अम्बिका ।

छी ज्याला व छखेर, नाम जक हे व्याख्यान याना कना
दीछी–मे व रमाउमापतिपिसं याय् फै मखू भाषणा
अल्पज्ञम्ह जि, खः गुणमयी उद्धार या छीं थन
हे मां छीं करुणा दया मतलसा उन्मत्त जूयी मन ।

छाये धासा दरिद्र धाल पितिना तोती व दाजूकिजां
संबन्धी वन फुक्क बायि व फुकी व शाखादिजा
तापाना वन मित्र रङ्क जुल थो धाया व सारा जन
गायित्री छि विना दयालु मदु ह्लां सूँया भरोसा थन ।

वो हे थः प्रण ती छि नां स्मरणया संसार–माता जुसा
लोमंकी जिगु दों दको व सकतां काये धका भापूसा
शक्ति ब्यू हनें श्री तया वदनया छीं व रक्षानें का
द्वेषी नाशन या दया जित तया भौमेश्वरी कुब्जिका ।

सीके जिं मफु स्यून कीर्तन छिगु या छीं कृपां तारण
काये माल निकृष्ठ सां शरणसं थो पूर्णनारायण
चय् पेंगूमिति भाद्र सप्तमि गते आदित्ययाग दिन
प्यूखा त्वा थन खः प्रधान जि बिनाँ चोया यँदेशे जिन ।

पेज	धो	अशुद्ध	शुद्ध
xxv	१	बिघ्ततयसं	विघ्नतयसं
,,	६	छव्य	छ्वय
,,	६	वे'हानं	थें'हानं
xxvi	१	ह्लापांनिसें	ह्लापां नसें
,,	२	ब धुंकल द	हे धुंकल । व
,,	८	च्वयातः गु	च्व ात गु
xxviii	७	यक्यांसिनं	यक्कोसिनं
१	८	निगूगु	नीगूगु
३	२	अ भप्राया	अभिप्राय
३	१२	खन-छि	खना छि
३	१६	य ते	याय
किपा समर्पण	६	य येया	याय्या
४	१०	हर्ष	हर्षं
१९	१९	आधा द	बाधा व
२५	२	वागु	यागु
३४	७	यःकक्व	यःकूक्व
..	९	व्यवसाया मिका	व्यवसायात्मिका
३६	११	तु ाः थ सा	तु थस
३६	११	परंयात खँ म्हैक्य फ्वो	फ्वि परंयात खंम्ह्या
३७	१७	निस्पृह	निस्पृही
४२	१४	खल थूल	खूल थल
,,	२०	फ गु माल	फःगु पाल
४४	१६	पूणतां	पूर्णतां
४५	८	महतैगु	सहितैगु
५५	१२	ग्याय मा ह्लां	ग्याय मो ह्लां
५७	३	मक्का धत्थें	माक्क्व धात्थें
६०	१५	थो हे	थी हे
६२	१७	मछुतः	मखुत
६३	११	श्रीधाधी	श्रीधात्री
६४	६	दीछी—मे	दोछी -मे
,,	१८	निकृष्ठ	निकृष्ठ,

शुद्धि पौ

पेज	धो	अशुद्ध	शुद्ध
निकोगु			
आवृत्तिइ	८	लाः	चाःलाः
i	७	पःख लं	पःखालं
”	२१	आखा	आखः
ii	६	तेज तापुया	तेजं तोपुया
”	१०	महाराज	महाराजं
iii	१९	छपे	छापे
iv	५	मू गः	मू अगः–
”	१२	वइा	वइ
v	३	सत्थापक	संस्थापक
”	५	प्यंगूगुर्ति	प्यंगूगुर्लि
vii	२	यायत छ्वः	यायत छ्वःह्म
viii	९	नोगवीरसिं	योगवीर सिं
xii	४	छम्ह् रूा त	छम्ह् भाःत
xiii	१२	तगू	त गू
”	१६	तर्थराज	तीर्थराज
xiv	७	४,५,६,७,	३,४,५,६,
xv	१	च्वन	च्वना
”	११	सन्धमा	सन्ध्या
”	१४	४,५ ६,७	३,४,५,६
xvi	२	रीतियुक्त	नीतियुक्त
xvii	३	नितत्तां	नित्तां
”	७	तया	ताया
xviii	२२	अरु	बरु
xix	७	सयोग्य	सुयोग्य
”	१४	‘का मेगु	‘का मोगु
xx	५	लयना	ल्यना
xxi	१८	मिनिगु,	मिना
xxii	१५	छव्या	छ्वया
”	१८	छव्या	छ्वया

कृतित

नेपालभाषा	प्रकाशक
थुलिचा (पद्यमुना (द्वितीय आवृत्ति)	तारा लाकौल
कंस्वाँ (पद्य) सं. माधवलाल कर्माचार्य–	स्वयं
रस–अलंकार– छन्द–	पासा-मुना
प्रकाशक	
बुद्धधर्म व नेपालभाषा (पत्रिका मुना)–	स्वयं
महाकवि सिद्धिदासया सज्जन हृदया भरण–	स्वयं
संपादन	
लेनिनया खँ (घटनात लेख मुना)–	विश्वसाहित्य अनुवाद

नेपाली	
लाकौल वर्णमाला–	बी. पी. लाकौल एण्ड सन्स.
महात्मा गाँधी (बालोपयोगी)–	गाँधी सतवार्षिक समारोह समिति
लूसुन– महान् क्रान्तिकारी लेखक–	नेपाल चीन मैत्री संघ
अन्तरिक्ष–प्रवेश र शुक्रबारे (विराट् सोभियत उपलब्धि) पुस्तिका–	स्वयं
नव दृष्टि (गुप्त निबन्ध) –	तारा लाकौल